

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Til Stenløse Kommune

Om tilflytningen ca. 1945-72

Nils Erik Andersen & Bent Stiesdal

Stenløse Historiske Forening
2001

Til Stenløse Kommune

Om tilflytningen ca. 1945 –72

Nils Erik Andersen og Bent Stiesdal

Stenløse Historiske Forening

2001

Genudgivet 2017 digitalt PDF og ePub
i samarbejde med Stenløse Lokalarkiv

Kolofon fra bogudgivelsen i 2001:

Til Stenløse Kommune

Om tilflytningen ca. 1945 -72

Udgivet af Stenløse Historiske Forening 2001

Nils Erik Andersen og Bent Stiesdal

Billedredaktion og lay-out: Bent Stiesdal

Sats, repro og tryk: STORMTRYK, Bagsværd

Forhandles gennem Stenløse Historiske Forening
og Stenløse Bibliotek

ISBN 87-982143-5-7

Omslag: Den nye bebyggelse ved Rugvænget, Stenløse 1968. Til venstre støder Bakkevej til.
Billedet er taget fra Møebjerg. Foto: Bent Stiesdal.

Digital genudgivelse november 2017:

Bogen har længe været udsolgt og Historisk Forening har i samarbejde med Stenløse Lokalarkiv nu besluttet at genudgive bogen digitalt i form af henholdsvis PDF og ePub.

Bogen gengives i PDF-udgaven identisk med den oprindelige bog, mens ePub-udgaven vil være formateret anderledes afhængigt af læserens brugerplatform og –app. Bogens tekst og illustrationer vil dog altid være som i den oprindelige bog.

Brug den digitale udgave til at gå på opdagelse i Lokalarkivets database:

Næsten alle fotos i bogen findes også i Lokalarkivets indscannede database. Det er i bogens billedtekster angivet med en henvisning, der fx kan se således ud: **(1996.131.1)** Talangivelsen (OBS: uden parenteser) er billedets registrantnummer i databasen. Databasen kan åbnes via menu-punktet ”**Søg i arkivets samlinger**” på www.stenlosearkiv.dk

Søgning i arkivets samlinger kan naturligvis også ske som fritekst-søgning. Eksempel: hvis du i databasens søgefelt skriver: *arbejderbo*, så finder du fotoet: **1996.131.1**

God fornøjelse med bogen og din jagt i Lokalarkivets samling.

Indhold

Til Stenløse Kommune	7
Forord	7
Stenløse- og Ganløseområderne, byudvikling efter 1945	9
Arbejderbo	11
Nybyggeri på Sandbjergvej.....	13
Byggeaktivitet uden byggevedtægter	17
Regionplanforslag 1971	19
Spørgeskemaundersøgelse, tilflyttere ca. 1960-72	21
Hvorfor flyttede de ud?	24
Erhvervsarbejde og transport	27
Indkøbsmønster	29
Børnepasning	33
Socialt samkvem	37
Fritidsaktiviteter	41
Tilflytternes tilfredshed.....	42
Fremtidsønsker	53
Spørgeskema 1996	54
Interviews	57
Efterskrift	73

Forord

En af de væsentligste ting, der er sket i vort områdes historie - måske den allervæsentligste, overhovedet – er den store tilflytning, der skete i årtierne efter den anden verdenskrig. Gennem århundreder havde befolkningstallet kun svinget ganske lidt, og i 1950 var der, i det vi i dag kalder Stenløse Kommune, 3.772 indbyggere, men i 1980 var det steget til 12.330 indbyggere. Det var især omkring 1970 den største tilvækst skete, og Stenløse historiske Forening vil med denne bog prøve at kaste et blik ind i denne hektiske periode.

Som udgangspunkt blev der i 1996 udarbejdet et spørgeskema, som blev afleveret til folk, der var tilflyttet i perioden fra ca. 1960-72. Formålet var at få svar, der kunne belyse tilflytternes dagligdag i det lokalsamfund, som samtidig var under stærk forandring.

Ud fra to landkommuner, to stationsbyer og nogle større og mindre landsbyer med tilhørende landlige områder opstod det, vi i dag kan beskrive som udstrakte parcelhusbyer i én større landkommune – lige uden for det egentlige Storkøbenhavn – men nu integreret i områdets overordnede planlægning for bebyggelse, trafik osv.

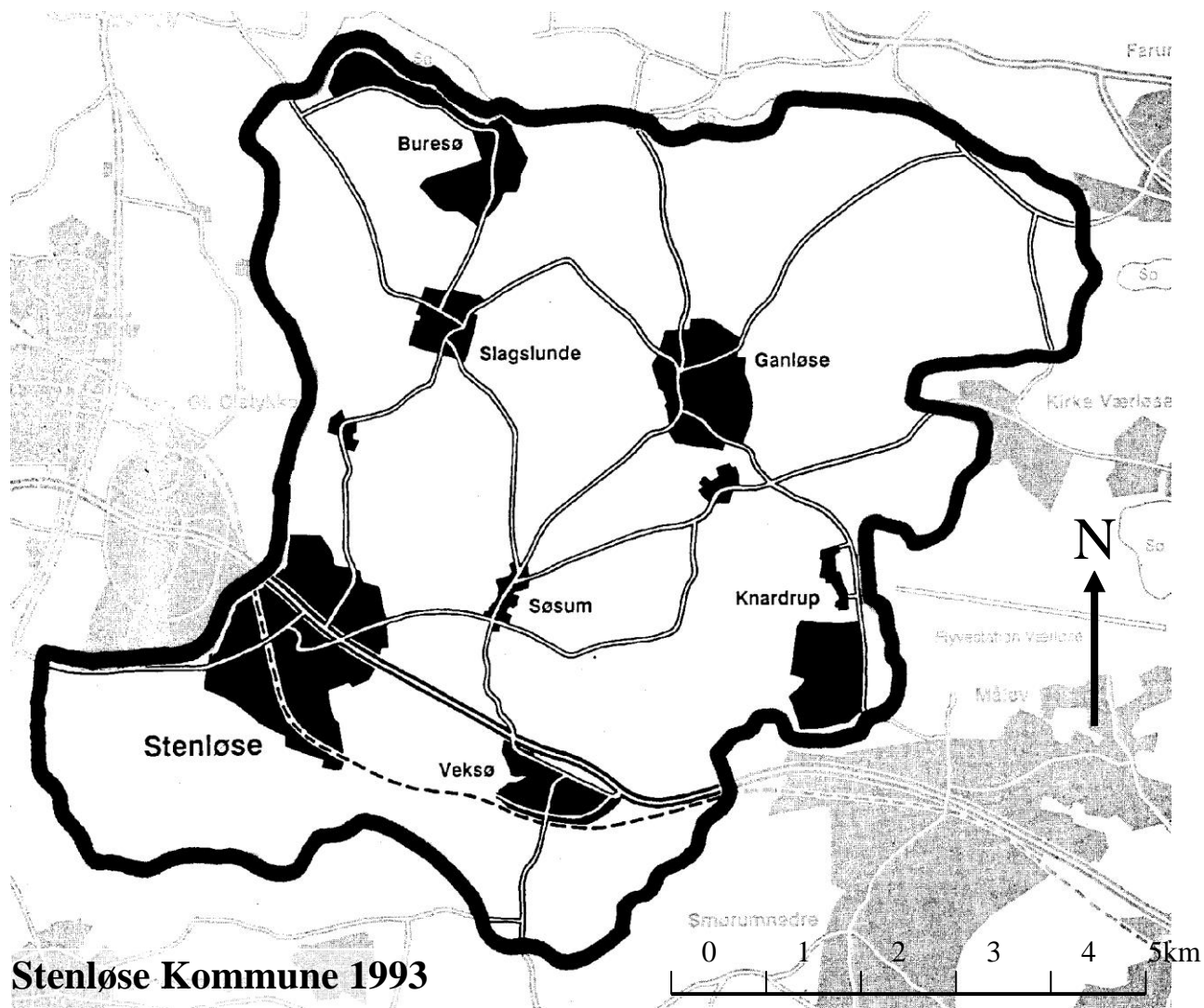
Beskrivelsen af denne udviklings begyn-

delse er hovedsagelig baseret på, hvad der skete i Stenløse og Ganløse, hvor de store udstykninger dengang fandt sted. Slagslunde var også med i et vist omfang, men i lighed med Veksø kom udbygningen her noget senere. I Søsum er kun udbygget med enkelte nye huse for folk med tilknytning til landsbyen. Derfor er der blandt svarekemaerne kun ganske få fra disse tre landsbyer.

Historisk Forening takker de mange, der ved at besvare skemaerne har medvirket til denne undersøgelse. En særlig tak til de mange bidragydere, som har suppleret spørgeskemaet med personlige kommentarer og fortællinger. Udvalgte dele heraf er anvendt til at supplere og levendegøre den beretning og de søjlediagrammer, som blev resultatet af de bearbejdede svar. For bearbejdning og udformningen af den hertil knyttede tekst har Nils Erik Andersen været ansvarlig. Bent Stiesdal, som forfattede og udsendte spørgeskemaerne i 1996, har stået for billedredaktionen og de tilhørende tekster. Desuden har Bent Stiesdal skrevet det indledende afsnit: ”Stenløse- og Ganløseområderne, byudviklingen efter 1945” og stået for interview-afsnittet samt ”Efterskrift”.

Også i forbindelse med disse afsnit ønsker Historisk Forening at takke alle, som med åbenhed og interesse har deltaget og dermed

bidraget til denne lokalhistoriske udgivelse.
Nils Erik Andersen og Bent Stiesdal

Stenløse- og Ganløseområderne, byudvikling efter 1945

Den første byudvidelse i Stenløse efter besættelsen kom allerede i 1945, da området mellem Toftholmvej, Stationsvej og jernbanen blev udstykket. Omkring 1947 blev grundene ved Åvej lavet. Derefter ca. 1950 hjørnet mellem Byvej, Frederikssundsvej og Gartnervængget. Så fulgte bebyggelsen på Sandbjergvej, Damvej og Højdevej samt det sociale boligbyggeri Vestervang i den anden ende af byen i 1954.

I Ganløse skete den tilsvarende tidlige udstykning langs Måløvvej og ved Møllevej. Det var individuelle huse overvejende bygget og beboet af lokale folk.

I Stenløse lå jorden til den første udstykning fra 1945 mellem Stenløse by, Toftholmvej og jernbanen, og den hørte oprindeligt til gården Toftholm. Den blev solgt for en pris af 50 øre pr. kvadratmeter. De privat opkøbte grunde var temmelig store, nemlig på ca. 1.200 m². Alligevel holdt indkøbet af grunden sig et godt stykke under 1.000 kr. I dag kan vi måske ryste på hovedet af den "latterligt lille" pris, men når en arbejder tjente omkring 100 kr. om ugen, var 1.000 kr. en alvorlig sag.

Når man ønskede så store grunde, var det, fordi man fra gammel tid regnede med fra haven at dække sit eget forbrug af kartofler, grøntsager og til dels frugt. Det var man vant til på landet og tænkte, at sådan måtte det også være i de nye boligkvarterer.

Tømrer Svend Olsen var blandt de første, der købte grund ved Toftholmvej (i dag Toftholmvej 16). Han og Meta blev gift i 1945 og ville gerne selv stifte bo. Men at finde et sted at bo var ikke let, og derfor købte de grunden på Toftholmvej, som var en af de grunde, der lige på det tidspunkt blev udbudt til salg. Desuden lå grunden centralt i forhold til Svends arbejde og stationen. De boede midlertidigt hos Svends forældre (i dag Toftholmvej 9), hvor de havde en stue på første sal.

Svend arbejdede sammen med faderen i dennes tømrervirksomhed. Det nye hus ville Svend selv bygge i sin fritid, men der var på det tidspunkt arbejde nok at få for en god tømrer, og det var vanskeligt at få byggematerialer. Derfor tog byggeriet af eget hus lang tid.

Da de i sensommeren 1945 overtog grunden, var der havre på den - det var der på hele

Luftfoto fra Ganløse set mod nord ca. 1947.

Forrest i billedet ses Måløvvej. På sydsiden af Måløvvej er der udstykket grunde, hvor der er startet haveanlæg og opført to nye huse.

Yderst til venstre ses bl.a. Dyrehavegårds lade. Her ligger i dag Ganløseparkens klyngehuse.

Til venstre (lodret) slynger Bygaden sig gennem byen.

Den lange hvide længe til højre for billedets midte er en udlænge til Assergård. Bag Assergård ses Liselund og derefter Toftekildegård. Fotograf ukendt (1992-106)

arealet mellem Toftholmvej og Stationsvej. Den gamle tømrer Olsen, Svends far, høstede havren med le og fik derved foder til sine høns.

I foråret 1946 begyndte Meta og Svend at grave ud til grund og kælder. Huset var på knapt 100 m², idet der dengang var en bestemmelse om, at en bolig ikke måtte overstige 100 m² uden særlig tilladelse. Derfor blev der kælder under hele huset. Metas bror kom ind imellem om aftenen med hest og vogn fra fødegården ved Jyllinge og kørte overskuds-jorden fra udgravningen til huset væk. Da gravearbejdet var færdigt, støbte de grunden ved hjælp af en lille blandemaskine. Jordarbejde var på den tid altid med håndkraft, idet gravemaskiner, som vi kender det i dag, ikke fandtes.

I løbet af 1946 fik de grund og kælder færdige, men det var efterkrigstid og som nævnt ikke altid muligt at få de byggematerialer, man skulle bruge. Derfor samlede Svend sammen til huset i flere år. Bl.a. syntes han, at når han som tømrer selv skulle bygge hus, skulle det også være med godt tømmer, og det ærgrede ham at måtte bygge med mindre dimensioner, end han havde forestillet sig, men han blev nødt til at bruge, hvad han kunne få.

I 1949, altså efter 4 års arbejde stod huset så helt færdigt, og de flyttede ind.

Arbejderbo

Der blev på udstykningen ved Stationsvej også lavet det første egentlige sociale boligbyggeri i kommunen, idet boligforeningen "Arbejderbo" opførte 14 ens udlejningslejligheder.

Det var den nyansatte pantefoged Hartvig Schönbeck, der tog initiativet til at få gang i det sociale boligbyggeri i Stenløse. Efter befrielsen i 1945 blev der ansat pantefogeder, idet de lokale sognefogeder blev fritaget for arbejdet med at inddrive skatterestancer.

Hartvig Schönbeck fik som tjenestebolig anvist lejlighed i Stenlille Skole, der var nedlagt som skole, men var ejet af kommunen og indrettet med flere lejligheder, der tjente som husvildeboliger. Hartvig Schönbeck mærkede således selv den boligmangel, der herskede efter krigen. Han kom udefra og han har formentlig haft erfaringer med socialt boligbyggeri andetsteds fra. Det lykkedes at få projektet gennemført, og Hartvig Schönbeck var blandt de første indflyttere i "Arbejderbo", som bebyggelsen hed fra starten.

Husene skal være tegnet af arkitekt Schrøder, Frederikssund, og er som en slags række-huse bygget sammen to og to. Grundene varierer fra ca. 700 m² til ca. 1.000 m², hvorimod lejlighederne alle er ens nemlig på 81 m² foruden fuld kælder.

Et af dobbelthusene i Stenløsebo 1995.

*Tidligere hed bebyggelsen Arbejderbo. Foto:
Bent Stiesdal (1996.131.1)*

Lejlighederne var fra starten udstyret med alle den tids moderne bekvemmeligheder: Centralvarme (koksfyret), badeværelse med brusebad og wc, stort brændekomfur til madlavning i køkkenet og en gruekedel til vask i vaskekælderen.

I øvrigt var der blandt flere ældre stenløse forargelse over de godt udstyrede lejligheder. Bl.a. at der nu også skulle til at være badeværelser i arbejderboliger, hvilket der kun var meget få steder i den ældre bebyggelse.

Inden byggeriet kunne starte, skulle der være indtegnet lejere til alle husene, og alle lejere skulle indbetale et indskud på 1.000 kr. Kommunen sikrede sig én lejlighed som tjenestebolig for en lærer.

Tre formere fra jernstøberiet Fioma i Frederikssund tilmeldte sig også byggeriet. De solgte deres huse i Frederikssund og investerede pengene i oprettelsen af Stenløse Jernstøberi, der kom til at ligge på Frederikssundsvej ved Stenløse Å (i dag Støberivej, hvor bygningerne bl.a. huser Citroën bilsalg).

Byggeriet på "Arbejderbo" startede i 1946, og de første lejligheder stod klare i 1947, men først i 1949 blev de sidste huse nogenlunde færdige. Der var to problemer med at få byggeriet færdigt: Det ene var mangel på materialer, det andet var drikkeri blandt håndværkerne, idet murerne kun sjældent var i en sådan tilstand, at de kunne få arbejdet fra hånden.

Huslejen var fra starten 86 kr. pr. måned, men steg inden byggeriet var færdigt til ca. 100 kr. Flemming Rasmussen fik som lærer tjenestebolig i den lejlighed, som kommunen havde sikret til lærerbolig, og blev trukket 65 kr. i husleje af en løn på 762 kr. pr. måned.

Som nævnt hed bebyggelsen fra starten Arbejderbo, men det faldt imidlertid lokalt ikke i god jord hos alle, hverken med navnet Arbejderbo eller med udlejningsboliger oprettet og administreret af en social boligforening.

Derfor ændredes navnet til det mindre provokerende "Stenløsebo", som bebyggelsen hedder i dag. En periode gik den også under kælenavnet "Hollywood". Det skyldtes, at en gruppe beboere var aktive i opførelse af diletant på Stenløse Kro.

Blandt de første beboere var 5 familier tilflyttere til kommunen: Pantefoged Schönbeck, lærer Flemming Rasmussen, former Hugo Bækgaard, former Viktor Mortensen, former Otto Sørensen. Ellers var det kendetegnende for beboerne i udstykningen og andre nybyggede huse i tiden fra 1945 frem til begyndelsen af 1950, at det næsten kun var lokale folk, der købte grunde og byggede huse.

Den almindelige stilstand og mangel på byggematerialer under besættelsen har muligvis betydet, at der var oparbejdet et behov for nye boliger. Måske var de lange, strenge vintrere under krigen også medvirkende til, at man ønskede bedre opvarmede og isolerede huse end de gamle boliger. Ligeledes meldte ønsket om badeværelse og andre bekvemmeligheder sig. Også afvandringen fra landbruget har øget behovet for boliger i byerne.

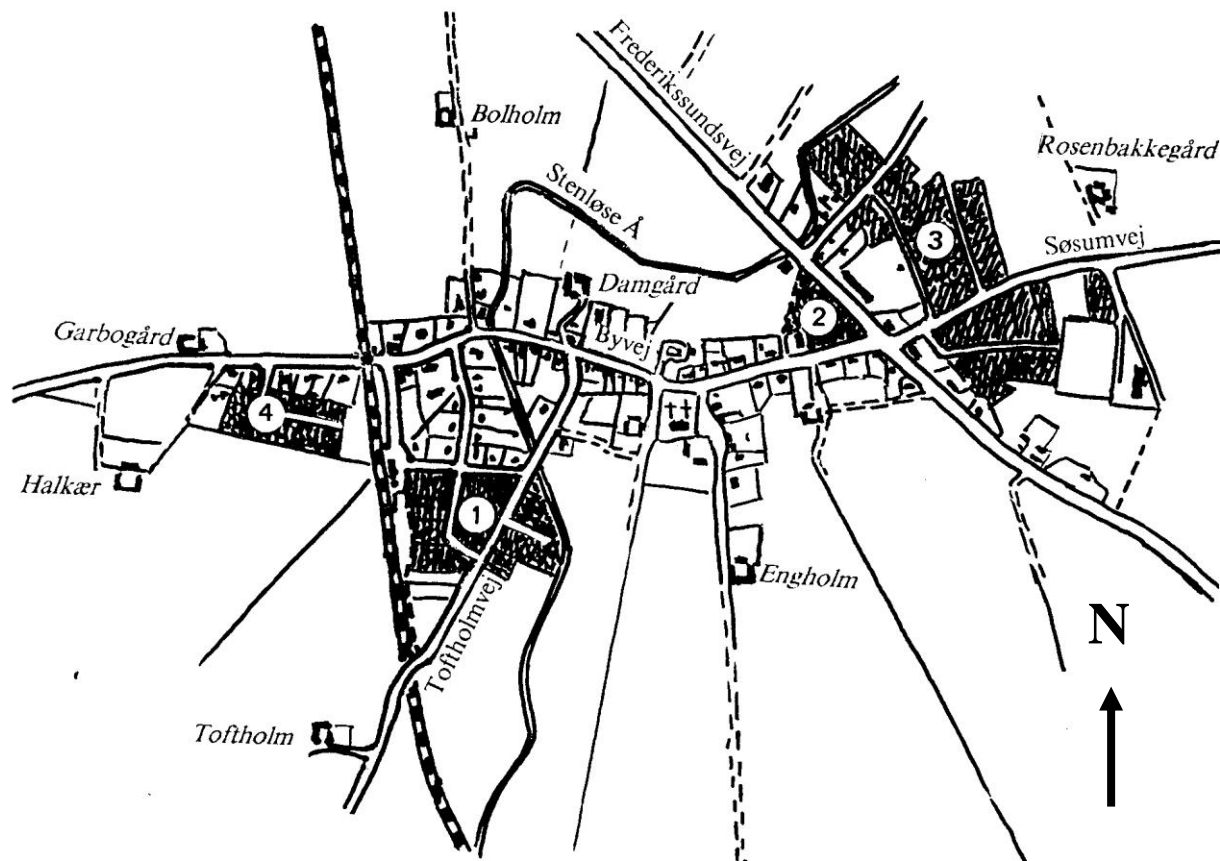
Nybyggeri på Sandbjergvej

Efter 1950 begyndte både Poul Nielsen samt Eli og Svend Aage Christoffersen at sælge grunde. Poul Nielsen havde jorden mellem Søsumvej og Stenlillevej, og på størsteparten af hans arealer var der frugtplantage.

Eli og Svend Aage havde jorden mellem Frederikssundsvej og Centralskolen (i dag den nedlagte Sandbjergskole), hvor de drev en slags frilandsgartneri fortrinsvis med rabarber. De havde et helt arbejds hold til at hjælpe sig med at trække rabarberne fra det tidlige forår og forsommeren igennem. De, der fik grunde i rabarbermarken, skulle senere erfare, hvor livskraftige og sejlvivede rabarber kan være.

Det var ikke sådan, at man annoncerede med byggegrunde, men folk imellem talte man om, at dér kunne man købe grund. Byksamfundene var dengang små, alle vidste, hvad der skete, og som tidligere nævnt var det overvejende lokale folk, der var køberne.

I 1951 købte Nora og Ejvind Nielsen en grund af Eli og Svend Aage Christoffersen. Ejvind, der var chauffør, talte med Svend Aage om at få et stykke jord for senere at bygge. Det kunne nok lade sig gøre, og de blev enige om, hvor grunden skulle ligge.

Stenløse ca. 1955

Udstykninger i perioden 1945-55

- 1) ca. 1945-49 ved Stenløsebo, Tofteholmvej og Åvej
- 2) ca. 1950 mellem Gartnervænget og Frederikssundsvej
- 3) ca. 1952-55 ved Sandbjerg, Damvej, Højdevej og Stenlillevej
- 4) ca. 1954-55 ved Vestervang

Så blev den sat af, 1.200 m² for 3.000 kr. (i dag Sandbjergvej 12). Der var fra starten kun en jordvej op til grunden, men den blev senere forbedret med grus.

Nora og Ejvind Nielsen boede på det tidspunkt ved Stenlillevej ikke langt fra Stenlille Skole. Med købet af grund var den første start til eget hus gjort.

I juli måned 1953 kom muremester Johannes Nielsen, Veksø, en dag og sagde til Ejvind: "Du sku' jo ha' bygget et hus?" "Ja, det er rigtigt nok, men jeg har ikke fået lavet nogen tegninger - og der skal jo også graves grund." "Jamen jeg har ikke noget at lave - vi skulle have været i gang ude i Vestervang, men det bliver nok ikke før til næste år. Jeg kan da lave en tegning til dig." Så snakkede de lidt om, hvordan Nora og Ejvind havde forestille sig, huset skulle være.

En uge efter kom Johannes Nielsen og præsenterede en tegning, og da den så rimelig ud, blev de enige om at gå i gang. Der krævedes ikke byggetilladelse dengang, så der var ikke noget med at søge om tilladelse, eller at tegningerne skulle godkendes. Der var i 1953 slet ikke noget, der hed byggevedtægt i Stenløse-Veksø Kommune. Hvem som helst kunne lave hvad som helst uden at spørge nogen om forlov.

Først fra ca. 1960 kom der et byggerglement for Stenløse-Veksø Kommune, og i 1963

kom der en egentlig bygningsvedtægt for området.

Da tegningen til Nora og Ejvinds hus forelå, var det for dem bare at komme i gang med udgravningsarbejdet. Man havde som sagt ikke gravemaskiner dengang, så alt gravearbejdet måtte udføres med skovl og spade. Hver lørdag eftermiddag og søndag kom venner og bekendte og gav et nap med, og efter 3-4 uger var der gravet ud til fundament og kælder. Byggegrunden skrånede en del, så meget jord blev lagt ud til terrasse, resten blev kørt væk.

Lige omkring 1. september startede muremester Johannes Niensens folk, og så gik det stærkt. Grunden blev støbt, væggene rejste sig, tømreren lagde tømmer og rejste tag. Da Ejvind den 25. september hen under aften kom for at se, hvor langt det hele var nået, var tømrer Svend Olsen ved at lægge eternittag på. Da Ejvind så lidt undrende på ham, sagde Svend, at de lovede regnvej, og at han skulle være færdig, før han holdt fyraften.

Om natten blev det også regnvej, og det våde vejr fortsatte, så hvis ikke Svend havde fået lagt tag på den aften, havde Nora og Ejvind næppe kunnet flytte ind i det nymalede og helt færdige hus den 20. december 1953, som de gjorde.

Opgørelse over udgifter vedrørende huset:

Byggegrund 3.000 kr., beton- og murerar

Udsigt fra Nora og Ejvind Nielsens hus på Sandbjergvej i Stenløse set mod nordvest 1954.

Drengen står på Sandbjergvej, der her er en smal grusvej. Bag ham ses en kornmark, og længere nede af bakken ses Eli og Svend Aage Christoffersens rabarbermark.

Husene til venstre midt i billedet er nybyggede huse langs Søsumvej.

I baggrunden rejser Rosenbakken sig med heste på. Rosenbakken ligger i dag mellem Højdevej og Rosenvænget, og den er stadig ubebygget. Fotograf ukendt. (1995.119.5)

bejde 13.500, tømrer 5.900, snedker 4.400, glarmester 170, elektriker 1.400, blikkenslager 280, rør og sanitet 1.000, maler 1.000, nesa stik 100, kloak (med eget arbejde) 300, varmtvandsbeholder 250, varmeovn i badeværelse 100, gasanlæg (brugt) 200, kamin (brugt) 300, vaskekedel (gruekedel) 100, hækplanter til have 200, kurstab 1.-2.-3.-prioritet 1.800, skrivning af skøde, stempelafgift m.m. 900, i alt 34.900 kr. Derudover skal også lægges det gravearbejde, beboerne selv udførte.

Huset blev opvarmet af en koksfyret kamin, som med luftventiler til tilstødende rum skulle kunne opvarme hele huset. På det tidspunkt en tilfredsstillende løsning, men i dag ville man ikke acceptere dens mangler. I køkkenet var der flaskegas til madlavning og et madskab med trækventiler ud til det fri (køleskab var ikke almindeligt).

Der var et lille badeværelse med wc og elopvarmning, da varmen fra kaminen ikke nåede derud. I kælderen var der et vaskerum med gruekedel.

Priser fra dengang og i dag er meget vanskelige at sammenligne. Vi synes måske, ovenstående udgifter til et nyt hus er meget billige, men det skal huskes, at familiens årsindtægt i 1953 var på 10.300 kr. Imidlertid var optimismen og aktiviteten i samfundet som helhed stor. Derfor var efterspørgslen efter

arbejdskraft også stor, og lønningerne stærkt stigende - ligeledes var inflationen stor. Det betød, at kunne man blot klare de første års renter og afdrag på gælden, var man på den grønne gren - lønnen var steget, husets værdi var steget, og gælden var automatisk minimeret.

Byggeaktivitet uden byggevedtægter

Også i Stenløse Kommunes andre bysamfund var der omkring 1950 en lignende byudvikling overvejende af lokale folk. I Ganløse skete denne tidlige udstykning overvejende langs Måløvvej og ved Møllevej.

I øvrigt er der flere, som har reageret på Historisk Forenings spørgeskema, hvor Foreningen henvendte sig til ”gamle tilflyttere til Stenløse Kommune”. Disse har svaret, at de i hvert tilfælde ikke flyttede til Stenløse, men til Slagslunde-Ganløse.

Inden 1960, da der hverken var bygningsreglementet eller bygningsvedtægt, var byggeriets kvalitet ikke lige god for alle nye huse. Flere havde fyldt jorden fra renderne til fundamentet ind i midten af grunden, støbt et dæklag ovenpå, derefter rejst skillerumsvægge og skorsten på dæklaget med det resultat, at skillerumsvægge og skorsten sank efter et

Kornvænget set mod syd 1961.

Selve husene er færdige, og for de flestes vedkommende også beboet, men omgivelserne er man ikke nået til endnu. Vejen og fortovet er ikke anlagt og består her kun af et spor. Ligeledes

venter haverne på beboernes tid og kræfter. Man kan ane, at der er lagt brædder eller en smal flisesti fra vejsporet til gangdøren, så det var muligt at komme nogenlunde tørskoet i hus. Foto: Troels W. Laursen.(1995.314.1)

stykke tid, når planter og plantedele i fyldet var forsvundet.

I andre huse, f.eks. dem der var bygget på den tidligere rabarbermark, viste rabarbernes ukuelighed sig, da de om foråret skød i vejret under huset og hævede gulvene.

Frem mod 1960 tog udstykningerne og parcelhusbyggeriet rigtigt fart. Det var ikke længere mund-til-mund-metoden, der anvendtes, når grundene blev udbudt. Der blev annonceret i dagbladene, og efterspørgslen var stor. Mange ønskede at bosætte sig på landet og her i Stenløseområdet var grundene forholdsvis billige, og arbejdspladserne i eller ved hovedstaden var overkommelige at nå fra Stenløseområdet.

Efterhånden var det heller ikke længere de oprindelige ejere af jordene, der udbød byggegrunde. Det var byggekonsortier, spekulanter og kommunerne - fra starten Slagslunde-Ganløse og Stenløse-Veksø, og fra 1970 efter sammenlægningen Stenløse Kommune.

Også mange håndværksmestre erhvervede sig grunde, byggede huse og solgte de færdige huse.

I løbet af 1960'erne ændrede husene også karakter fra de individuelt byggede huse til overvejende at bestå af typehuse. Det vil sige, huse som var opført over samme læst, selv om de godt kunne have en vis individuel karakter. Denne serieproduktion billiggjorde byggeriet,

og man så da også flere og flere prøvehuse, hvor folk kunne se en prototype på det byggeri, der i den bydel kunne tilbydes.

Regionplanforslag 1971

I 1971, da tilvæksten til vor kommune var størst, kom Egnspanrådet med et regionplanforslag, ”Regionplanlægning 1970-1985”. Egnspanrådet, der var en afløser af det tidligere Hovedstadsråd, havde til formål at planlægge og sikre udviklingsmuligheder for hovedstaden København.

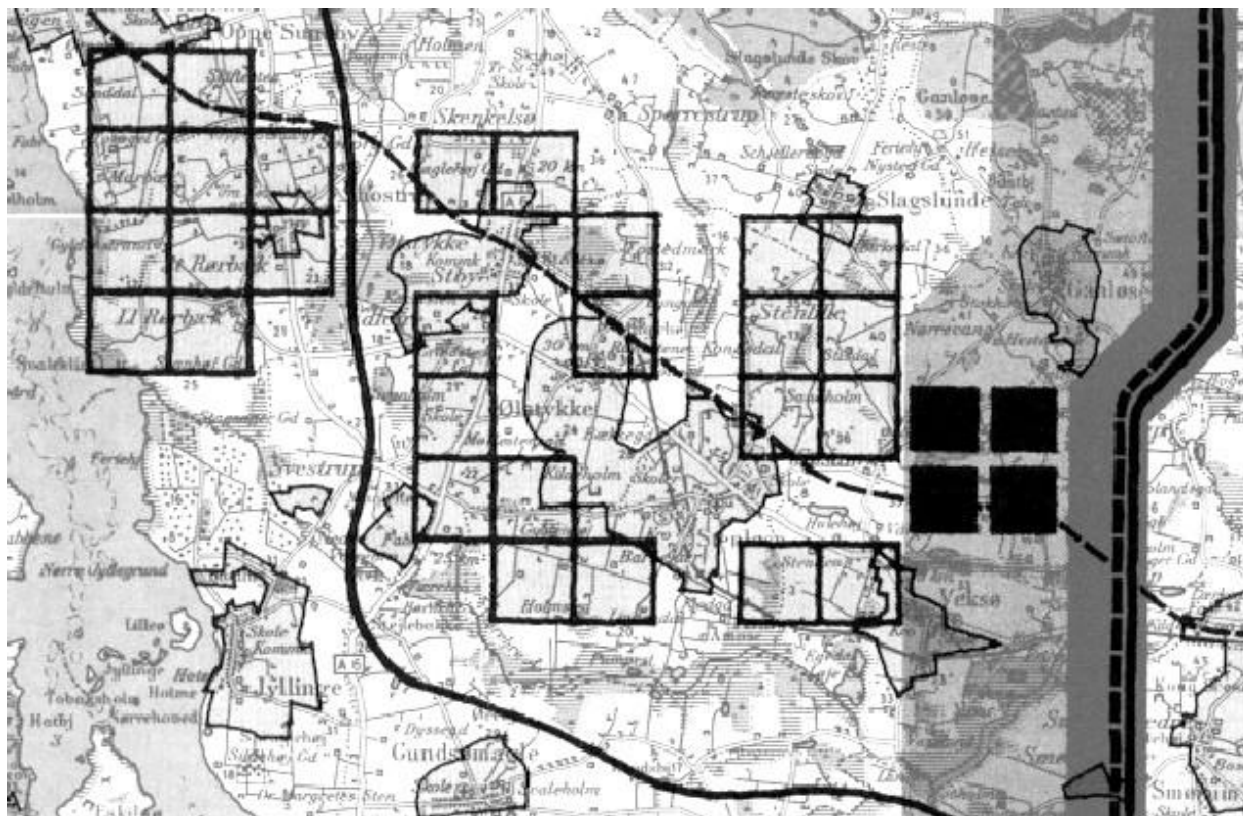
Regionplanforslaget dækkede Frederiksborg, Roskilde og Københavns amter, hvor man forudså og planlagde en meget voldsom udbygning. I Stenløse Kommune planlagde Egnspanrådet således, at der yderligere kunne placeres ca. 14.000 nye boliger.

Disse planer bragte et vældigt røre. De mange nye mennesker var ikke flyttet herud til et nyt hus i landlige omgivelser for at se den gode natur blive omdannet til byer. På den anden side så i hvert tilfælde nogle landmænd en økonomisk gevinst ligge forude, hvis deres jord kunne bebygges.

Også blandt vore kommunalpolitikere var der flere, som ønskede og arbejdede for, at Stenløse Kommune omkring 1980 skulle ha-

ve rundet de 30.000 indbyggere. Det blev som bekendt ikke tilfældet. Udviklingen i hovedstadsområdet blev ikke så voldsom,

som Egnspanrådet forudså i 1971. Efterhånden blev planlægningen og styringen også bedre – både den lokale og den overordnede.

Kort gengivet fra Egnspanrådets Regionalplanlægning 1970-1985 bind II.

Helt til højre er markeret den nord-sydgående transportkorridor, hvor den lysegrå zone bl.a.

går hen over Ganløse.

Hver kvadrat er på 1 km², og den er symbol på, at der kan placeres ca. 1.000 boliger.

Spørgeskemaundersøgelse, tilflyttere ca. 1960-72

Undersøgelsens metoder

11), er ikke anvendt i denne undersøgelse. Besvarelserne vedrørende udstykninger, finansiering, entreprenører og byggeaktiviteter ligger således i Foreningens arkiv til eventuel senere anvendelse.

Udsendelsen af spørgeskemaet blev baseret på adresser taget fra "Vejviseren for Stenløse Kommune", idet årgang 1972 blev sammenholdt med årgang 1996. Herved kunne man udvælge adresser på familier/personer, som måtte antages at have været bofaste i kommunen i denne årrække. Året 1972 blev valgt, fordi tilflytningshastigheden da havde toppet. Ganske vist begyndte udbygningen og tilflytningen tidligere, men denne udvælgelse muliggjorde en praktisk og håndterbar start af undersøgelsen. Besvarelserne har vist, at man med skemaudsendelsen har nået mange, som alle er kommet hertil før 1972.

Der blev udsendt i alt 668 spørgeskemaer og modtaget 93 svar, dvs. at ca. 14 % svare-

de. Man kan spørge sig, om 14% svar kan være udgangspunkt for en rimeligt dækkende beretning om det, der dengang foregik?

Uanset en svarprocents størrelse, vil der imidlertid altid være noget, som ikke kommer helt med og andet, som får for megen vægt. Det må også med i betragtning, at forhold og oplevelser, som ligger mange år tilbage, erindres meget forskelligt af forskellige mennesker. Selv om et spørgeskema søger at lægge op til, at der skal kunne gives præcise besvarelser, er det næppe muligt at undgå misforståelser. Endvidere ligger det i sagens natur, at ubevidste forudfattede meninger kan slå igennem i tolkningen af svarene samt i bearbejdningen og præsentationen af undersøgelsen. Sammen med svarprocenten, må disse forhold naturligvis tages i betragtning, når man ser på undersøgelsens sandhedsværdi.

Hvordan skal man så vurdere selve størrelsen 14%? Nærmest til sammenligning er nok kommercielle markeds- og interesseundersøgelser, hvor det er forfatterens erfaring, at svarprocenter mellem 5 og 15 ikke er unormale!

På denne baggrund - og med ovennævnte forbehold i tankerne - kan det derfor anses for sandsynliggjort, at den opnåede svarprocent har været et brugeligt udgangspunkt for de videre bearbejdning af svarskemaerne.

Svarene - og de tolkninger som er afledt heraf - antages derfor at dække situationer og forhold, der vil kunne genkendes af mange flere, end svarprocentens tal måske umiddelbart kunne få nogle læsere til at synes. Bearbejdningen af spørgeskemaerne er foregået ved, at de afgivne tilkendegivelser - uanset om de er direkte (som de fleste) eller indirekte - er opdelt og noteret på 8 hovedgrupper og en række undergrupper. De 8 hovedgrupper er:

- Hvorfor flyttede de ud?
- Erhvervsarbejde og transport.
- Indkøbsmønstre.
- Børnepasning.
- Socialt samkvem.
- Fritidsaktiviteter.
- Tilflytternes tilfredshed.
- Fremtidsønsker.

En opdeling efter dette mønster - med over 41 undergrupperinger - har givet en vis mulighed for en samlet talmæssig vurdering af svargruppens tilkendegivelser. Desuden bliver det muligt at se svarenes vægt og indbyrdes rangorden ud fra antallet af tilkendegivelser.

TYPEHUSE

Hansen, Børge A/S, Klokkekildebakkevej 20
Slagslunde 18 35 84

A/S Børge Hansens Parcelbyggeri
»EGEDAL»
Klokkekildebakkevej 20
Slagslunde - tlf. 18 35 84

Hansen, John A/S, Frydensbergvej 19
Stenløse 17 01 91

JOHN HANSEN A/S
ENTREPRENØRER

MODULHUSET

KELBOHUSET

**EGE
HUSET**

TELEFON

★ 17 01 91

Fra fagregistret i Stenløse Vejviser 1971.

I enhver situation, hvor der ikke er en direkte kontakt, kan der - som tidligere nævnt - forekomme misforståelser. Der har derfor været en række tilfælde, hvor korrekt kategori for en tilkendegivelse er skønnet. Når man på de efterfølgende diagrammer giver sig til at vurdere svarenes vægt, må det erindres, at ikke alle har svaret på alt og at f.eks. nogle skemaer repræsenterer to udearbejdende personer og andre blot en. For det totale antal af tilkendegivelser er det således ikke muligt at opstille bogholderimæssige overensstemmelser mod antallet af skemasvar.

For at meddele resultaterne på en overskuelig måde, er der tegnet søjlediagrammer pr. hovedgruppe, idet de bagved liggende tabeller er udeladt. For udnyttelse af svarmateriale har i alt 5 personer begæret anonymitet. Derimod har ingen forlangt 25 års båndlægning af svarene som arkivmateriale. Der er i kommentarerne til diagrammerne - efter forfatterens skøn - anvendt citater fra de modtagne svarskemaer/beretninger for at belyse forskellige situationer af interesse. Hertil er der ved skriftlig henvendelse i foråret 2000 indhentet særskilt tilladelse fra de pågældende forfattere. I nogle citater er der foretaget små redaktionelle tilpasninger uden særlig markering. Forklarende redaktionelle tilføjelser markeret med [].

VEJVISEREN I STENLØSE ...

Den 1. årgang af STENLØSE VEJVISEREN er i øjeblikket under forberedelse. Vejviseren, som indeholder alle de oplysninger, som enhver borger i kommunen kan have nytte af, vil blive omdelt til samtlige husstande i kommunen.

ERHVERVSDRIVENDE, som ikke på nuværende tidspunkt har modtaget brev om sagen fra redaktionen, og som ønsker optagelse, bedes snarest muligt kontakte PAPIRMAGASINET, TLF. 17 10 33.

FORENINGER, som ønsker optagelse, bedes ligeledes snarest muligt, opgive navn og adresse på formanden samt evt. kassereren, til PAPIRMAGASINET, TLF. 17 10 33.

Med venlig hilsen

PAPIRMAGASINET, FRYDENSBERGVEJ 8, TLF. 17 10 33

*Udsigt fra Stenløsevej ved Slagslunde mod syd
1969.*

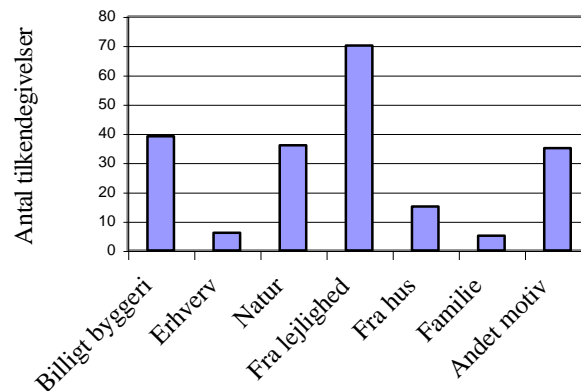
*Mange af skemabesvarelserne har tilkendegivet,
at områdets store landskaber og smukke natur
var af væsentlig betydning. Foto: Bent Stiesdal
(1976.125.1)*

Hvorfor flyttede de ud?

De fleste folk vil - adspurgt om hvorfor de i 1960'erne og 70'erne valgte at flytte til et område som Stenløse/Ganløse/Slagslunde - umiddelbart svare: billige huse og byggegrunde! Som diagrammets søjle 1 viser, har det da også været en hovedmotivering for mange. Samtidigt kan man dog notere, at der er et næsten lige så højt antal tilkendegivelser for "Natur/landlige omgivelser" (søjle 3) og for "Andet motiv" (søjle 7). Erhvervs- og familiemæssig tilknytning til områderne har ikke spillet nogen stor rolle (søjle 2 og 6). Mange af besvarelsene efterlader - naturligt nok - det indtryk, at en stærk drivkraft til flytningen har været unge menneskers ønske om at "få deres eget". Således fortæller skemaerne bag søjle 4 - med et højt antal tilkendegivelser - at de boliger, man forlod, var små lejligheder, værelser i forældrenes boliger eller klubværelser, hvor man havde køkken og badeværelse fælles med mange andre. Blandt svarene under kategorien "Andet motiv" (søjle 7) er der en interessant beretning, som næppe er helt utypisk for tiden.

Asger Kjærbye-Sørensen, Stenløse [tilflyttet 1966], skriver:

Vi var oprindelig 39 familier, der skulle

have bygget huse i Herlev. Men firmaet (Selvbyggersammenslutningen) "gik ned", inden vi kom igang og vi mistede alle vort indskud. En advokat skulle prøve at redde stumperne og han fandt, at Stenløse-Veksø Kommune netop da udstykkede grunde til salg. Advokaten fik via forhandling med Bibuben denne til at financiere grundkøbet og byggeriet. Vi havde jo alle mistet vore sparepenge. Af de 39 fra Herlev-projektet kom i alt 11 i gang i Stenløse og vi er 5 familier tilbage [1996], der stadig har vore huse fra den gang.

Sådan lykkedes det alligevel, hvad der for alle havde været en drøm og for nogle - måske på grund af trufne dispositioner - var blevet en tvangssituation. Man kan nok ikke udelukke, at billige grunde har haft sin betydning i denne historie.

Korskær, Ganløse 1971.

En lille nybygger på opdagelse i det, der engang skal blive have. Foto: Kristian Sørensen. (2002.119.1)

Både for denne gruppe og for mange andre, var selvbyggeri en selvfølgelig del af den nye etablering. Et par citater fra Else Paulsen, Stenløse [tilflyttet 1966], kan illustrere situationer, som mange må have oplevet - om ikke præcist på samme måde - så dog på en noget lignende vis:

I påsken 1966 gravede Erik og hans far render til at støbe fundament til vores nye hus. Byggeriet var meget hårdt arbejde, der

skulle komme til at vare et år frem i tiden. Da det blev lidt varmere, flyttede vi hertil og boede i telt og havde et lille skur vi lavede mad i. Skulle vi have materialer eller snakke med familien, måtte vi ringe fra telefoncentralen i Bygaden. Vi flyttede ind i december 1966 - da var stuen klar, så møblerne kunne være der. Men inden da boede vi primitivt med plastik for vinduerne og en varmeovn, da der var ventetid på vinduer og radiatorer. Jeg tror vi fejlvurderede, hvor længe det ville tage at bygge.

Med til billedet af det lokalsamfund, som modtog tilflytterne, hører, at ganske mange benyttede førstelærer Viskum, Stenløse, til at klare papirarbejdet i forbindelse med køb af grund/hus. Således skriver Holger Brandt Pedersen, Stenløse [tilflyttet 1960]:

- forinden havde vi været til underskrift af skøde m.v. hos hr. Viskum. Det var den tidligere førstelærer ved Centralskolen, der havde skaffet sig et pensionistjob som vinkelskriver. Vi blev fyrsteligt opvartet med kaffe og flere slags kager. Hr. Viskum var senere behjælpelig med at holde Hans Jensen [murermesteren] "til ilden" for at få afsluttet den temmelig lange mangelliste.

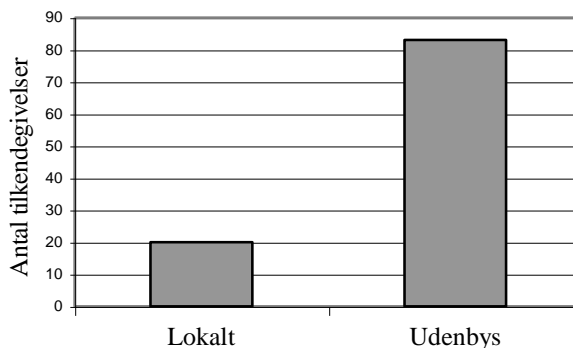
Erhvervsarbejde og transport

Tilflytterne blev bedt om at fortælle, hvor de arbejdede og hvordan de klarede at komme frem og tilbage.

Som søjle 2 viser, tegner udenbys erhvervsarbejde sig for hovedparten af tilkendegivelserne - det overrasker næppe nogen! Som det også senere nævnes under afsnittet om fritidsaktiviteter, har pendlertilværelsen taget meget af fritiden. Mange fortæller om problemer med lange intervaller og ventetider i forbindelse med en endnu ikke udbygget og beskeden offentlig trafik; men der noteres også udpræget glæde i mange tilkendegivelser over datidens togforbindelserne til og fra Stenløse. Om en privatdrevet busrute, som havde et hygge-provinsielt præg, skriver Arne Navne, Stenløse [tilflyttet 1969]:

Jeg husker især bussen fra Buresø til Ballerup. Hvis man en morgen ikke stod ved Søsumvejen, holdt han og ventede og gav med jævne mellemrum et tryk på hornet. Flere gange oplevede vi, at Måløvbakken ved Lyfa [en nu nedlagt fabrik i bygningerne over for Novo] var for hård og motoren "kogte over". Så stod chaufføren ud og stoppede DSB-bussen, som så tog os med til Ballerup.

Nogle klarede transporten på knallert - ik-

ke helt få havde eller fik hurtigt bil af ren og skær nødvendighed. Så kunne da i det mindste den ene ægtefælle køre til arbejdet. I øvrigt var ganske mange tilflytter-koner hjemmegående med børnene og havde derfor mindre, men andre problemer med transport, herom senere. Nogle udearbejdende havde to biler, således fortæller Riisings, Ganløse [tilflyttet 1971]:

Men transporten var et stort problem, dengang var der ingen busser og vi havde to biler i mange år. Det var således en ekstra udgift, som vi tog med, fordi vi kunne lide at bo her.

Stenløse grøntforretning med Byvej foran set mod sydvest 1968.

Forretningen blev i det år omkranset af centerbyggeriet med bl.a. Sparekassen Danmark, som tidligere hed Den sjællandske Bondestands Sparekasse, og som i dag hedder Unibank.

Bilerne, der er modeller fra omkring 1965, holder på Byvej, der ligger foran huset.

I dag ville grøntforretningen have ligget midt

på Søstertorv.

Tidligere var en meget stor del af forretningens handel baseret på udplantningsplanter af bl.a. kål, porre, selleri osv. samt blomsterplanter som stedmoder, asters, begonia m.m. Mange af de grøntsager og blomster, vi i dag køber i forretning, dyrkede folk selv i deres haver. Foto: Bent Stiesdal. (1995.182.1)

Indkøbsmønstre

En betydelig del af de daglige indkøb foregik lokalt (søjle 1). Således meddeler Kirsten og Kaj Fauerskov Sørensen, Stenløse [tilflyttet 1966]:

Vi havde købmændene Jørgensen og Olsen, desuden bager, slagter og ismejeriet. Vi lejede en box i Andelsfryseriet.

Birgit og Jørn H. Petersen, Slagslunde [tilflyttet 1967], skriver:

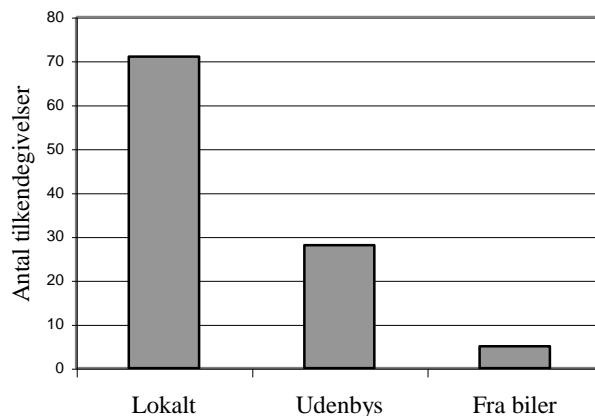
Der kom slagter og fiskemand i biler, desuden havde vi vores købmand i byen.

Når indkøb udenbys nævnes, fortæller næsten alle, at det skete fordi, det var praktisk i forbindelse med transporten hjem fra det udenbys arbejde. Et andet eksempel på udenbys indkøb, som var populært i tiden, nævner Gunhild og Johannes Poulsen, Stenløse [tilflyttet 1964]:

Indkøb skete i Stenløse og fra "Dansk Fryse Økonomi" [som var et engrosfirma, der leverede til folks egne dybfrysere, når der bestiltes frostvarer i en vis mængde].

Troels W. Laursen, Stenløse [tilflyttet 1961], fortæller om lokalhandlen:

Da vi kom til Stenløse, var der 4 købmænd, 2 bagere, 3 slagtere, 1 grønthandler og Tatol [et såkaldt sæbehus, en landsdækkende kæde, som nærmest kan sammenlignes med dagens Matas], altså gode indkøbsmu-

ligheder til dagligvarer. Blot var vores vejforhold i starten sådan at vi - når det var regnvejr - på grund af manglende vejbelægning, måtte stille vore gummistøvler i hækken ved Bygaden og skifte til sko, som vi kunne have på i forretningerne.

En Søsum-borger, Gerda Bredde Sørensen [som byggede nyt eget hus i Søsum i 1966], skriver:

I starten var indkøb ikke noget problem, her kom 3 slagterbiler, 2 bagere, en mælkeemand, en fiskemand og en grønsagsmand hver uge, og resten kunne købes i Brugsen.

Fra Holger Brandt Pedersen, Stenløse [tilflyttet 1960], lyder det:

Vi handlede hos købmand Jørgensen i Stenløse. Det var en gammel landhandel med et meget stort udvalg af alt fra kolonial til isenkram, korn- og foderstoffer samt bygge

Verner Christensens købmandsforretning, Byvej 28, set mod sydøst 1978.

Det var i øvrigt Verner Christensen, der indrettede den første selvbetjeningsforretning i Stenløse omkring 1967. Forretningen blev en succes, men kort efter åbnede Ove Jørgensens selvbetjeningsforretning, Superland, i nye store lokaler. Dermed startede konkurrencen fra Stenløse Center, der blev opbygget i årene fra 1968 og fremefter.

Vi kan næsten ikke mere huske, hvordan det var at handle i de gamle købmandsforretninger, hvor mange varer blev vejjet af efter ønske og leveret over disken af købmanden eller medhjælperne. Dog, hos bageren, slagteren eller på apoteket bliver vi stadig ekspederet, som købmændene tidligere gjorde. Foto: Hans Otte.

(2002.115.5)

marked. Der var 3 andre købmænd: Bendtsen på møllen, Tønders Eftf. i krydset Bygaden/Frederikssundsvej samt en på hjørnet af Bygaden og Tofteholmsvej. Det var helt almindeligt at få varer bragt ud. Der var 2 bage, en Tatol, Vagns skrædderi (som blev til La Strada) [en centerforretning med herretøj], en herre- og damefrisør, en smed og en cykelsmed. Senere åbnede Bendtsens søn, Jørgen, en cykelforretning på Frederikssundsvej over for møllen. Slagter Pallelsen havde forretning i Bygaden over for kirken (Bangsbo). Morgenmælken blev leveret til døren af det lille ismejeri på hjørnet af Stationsvej og Tofteholmsvej. En gang om måneden kom han eller konen rundt med regningen. Dengang fik man mælkekort fra kommunen til at dække børnenes mælkeforbrug. Det må have været et kolossalt regnskabsarbejde. Jeg husker, at jeg engang kikkede ind i ismejerimandens stue. Hans bord var fyldt med stabler af papirslapper, dvs. regninger. Endelig må jeg ikke glemme, at Veksøslagteren, Jens Erik Andersen, kom rundt hver uge. Han kunne - foruden gode varer - levere en god historie og lidt aktuel information. Så var der også koksmanden Kjær Sørensen fra Stenlillevej [inden man fik oliefyre, var det almindeligt at fyre med koks i centralfyret og koks brugtes også til kakkellovne] og skraldemanden Aksel Petersen (bo-

ede i krydset Frederikssundsvej/Søsumvej). Også sidstnævnte eller hans kone kom rundt med regningen hver måned. Der var trængsel i butikkerne, men i Gl. Ølstykke havde de fået en Brugs med selvbetjening. Vi var en del, som fandt derhen. De leverede også varer ud en gang om ugen.

**BIDE
SILD**
direkte
fra tønden.

**GAMMEL
OST**

Stenlille Købmandshandel
Stenlillevej 100 · Tlf. 02-17 00 23

Annonce i Slagslunde-Ganløse Bladet, d. 18/4, 1985.

Ove Jørgensens forretning, Byvej 3, mod nord sommeren 1967.

I mange år rummede forretningen også isenkram, desuden blev der forhandlet grovvarer som korn og foder, trævarer og koks m.m. Koks var en ikke ubetydelig del af omsætningen, da alle i 1950-erne opvarmede deres huse med koks i kakkelovne eller centralkedel.

Til venstre i billedet anes byggeaktivitet. I 1967

var planen om Stenløse Center lagt fast og vedtaget, og Ove Jørgensen byggede sin nye tilbygning, Superland, som en del af det kommende Center. Superland blev således den allerførste del af centeret, som blev taget i brug, det skete i 1968. Da Superland blev taget i brug, tog den gamle forretning sig af isenkram og grovvarer. Til højre ses villaen, Ellehøj, der på det tidspunkt var børneinstitution. Foto: Hans Otte. (1970.130.1)

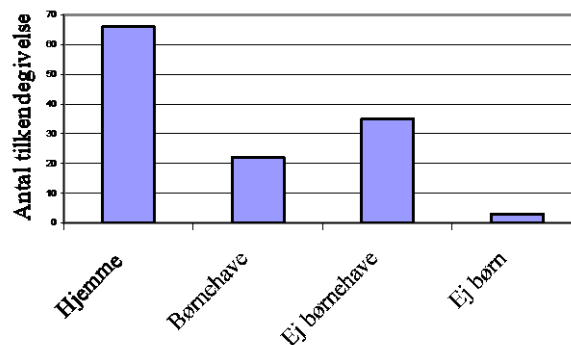
Børnepasning

I begyndelsen af tilflytningsperioden, ca. 1960-70, var der - som forventeligt - mangel på institutionspladser.

Der er dog ikke, som nogen måske ville antage, nogen enkel sammenhæng mellem søjle 1 og søjle 3 i diagrammet - dvs. mellem antallet af hjemmegående, børnepassende husmødre og antallet af familier med børn, der ikke kunne få institutionsplads. Mange har angivet, at de frivilligt fravalgte institution for selv at tage sig af børnene. Andre familier har haft arbejdsmæssige grunde til at fravælge evt. lokale pasningsmuligheder, f.eks. ved job med skiftende arbejdstider. De har derfor haft behov for andre løsninger, såsom lokal privat dagpleje eller udenbys institutioner. Der er dog ud fra besvarelserne ingen tvivl om, at der - i forhold til behovet - var mangel på institutionspladser i 1960'erne og et godt stykke ind i 70'erne. Det er der naturligvis ikke ud fra denne undersøgelse muligt at sætte tal på. Derimod kan en række af de udsagn, som er givet i skemabesvarelserne, illustrere de mange forskellige situationer, som tilflytterne måtte leve med og klare bedst muligt.

Grete og Detlef Kestner, Ganløse [tilflyttet 1969], skriver:

I starten måtte Stenløse Kommune betale

for børnehaveplads i Københavns Kommune [begge forældre havde udenbys arbejde]. Senere fik det ene barn plads i børnehaven "Hvidehøj" og det andet kom 7 år senere [formentlig omkring 1976] i børnehaven "Assergården". Begge gode pædagogiske institutioner [Ganløse].

Som nævnt var der mange, der måtte arrangere sig med privat dagpleje eller naboer; nogle relativt få skaffede sig pasning med "ung pige" i huset.

Ib og Brynhild Jørgensen, Slagslunde [tilflyttet 1970], fortæller om børnepasning:

Det var aktuelt fra 1973 og 1975 og blev først klaret med privat dagpleje til juni 1976, derefter med vuggestue i Stenløse og børnehave i Ganløse. Der var megen kørsel til børnehave, vuggestue og arbejde, indtil begge børn kom i samme institution i Slagslunde i 1979 (Baunehøj).

Hjørnet af Krogholmvej og Boelholmvej set mod nordøst 1971.

Husrækken til venstre ligger langs Akselsvej. Til højre bag hegnet ses Stenløse fodbold- og idrætsplads. I dag ligger Damgårdsparken på pladsen.

Tilbage i billedet ses industribyggeriet ved Frydensbergvej.

Skilte til prøvehuse som på billedet sås ofte i Stenløses yderkanter i de år.

Krogholmvej blev etableret i 1970. Før den tid gik trafikken ad Byvej gennem Stenløse. Foto: Hans Otte. (2002.109.1)

Om situationen i Stenløse skriver Holger Brandt Pedersen [tilflyttet 1960]:

Den første børnehave i Stenløse mener jeg kom i 1966. Vi ville gerne have vor søn ind der, fordi han trængte til udfordringer af sproglig karakter. Men vi kunne ikke få ham ind, selv om lægen anbefalede det. Til alt held havde min kone kontakt med andre mødre, som også var utilfredse [med manglende børnehaveplads]. Så det blev besluttet at lave en skovbørnehave. Jeg husker ikke alle enkeltheder, men der blev ansat en leder og hyret en vognmand og mødrene assisterede på skift, så børnene kunne komme i skoven 3 dage om ugen - uanset vejret.

Henny og Johs. Nielsen, Stenløse [tilflyttet 1957], fortæller om børnepasning:

Vi passede dem selv, senere med ung pige i huset, derefter børnehaven "Ellehøj" [Stenløse], der var ledet af Yvonne Møller. Vor genbo [på Bygaden] fru Frølich i "Flæskebørsen", passede også børnene, når vi havde behov.

Birthe Lis Albrectsen, Ganløse [tilflyttet 1970], skriver:

De første par år var vort barn i kommunal dagpleje, vort andet barn var blandt de første i Møllehøjens børnehave [Ganløse], da den åbnede i 1979.

Op i 1970'erne var situationen med børneinstitutioner i kommunen tydeligt nok væ-

sentligt forbedret. Herom siger Lone Christensen, Stenløse [tilflyttet 1969], med henvisning til børnene, født 1973 og 1975:

Der var vuggestuen Halkjær og børnehaven og fritidshjem ved Sandbjergskolen i Stenløse, som aldrig skulle have været nedlagt, ingen af dem, ej heller skolen. Vi var heldige, at vore børn fik deres barndom med børnehaven, fritidshjem og skole liggende samlet. Ingen kørselsordning til og fra institution er det bedste.

Mange, der var hjemmegående mødre, mens familiens børn var små, blev senere udearbejdende, f.eks. skriver Jan Andersen, Stenløse [tilflyttet 1971]:

Min kone passede vore to piger de første år, senere da hun startede på arbejde, fik vi ung pige i hjemmet, vi benyttede Skovbørnehaven og Boelholm børnehaven [Stenløse].

Kun meget få af tilflytterne havde ingen eller fik ingen børn (søjle 4).

NOTER

Det kan endnu nås, at sende ansøgning ind om plads på Fritidshjemmet i Stenløse Børnegård.

Stenløse Nyt d. 22/3, 1972.

Udsigt fra Rosenhøj mod nordvest 1971.

Rosenhøj blev tidligere i folkemunde benævnt som Mathisens Høj. Det var en meget yndet legeplads for børn og unge, og stedet blev også brugt til folkefester, basarer og lignende.

På billedet ses i forgrunden husene ved vejen Rosenhaven. Derefter ses bebyggelsen langs Stenlillevej og længere ude industriområdet ved Frydensbergvej.

I horisonten anes Gl. Ølstykke. Foto: Hans Otte. (2002.110.1)

Socialt samkvem

Under kategorien socialt samkvem er registreret, hvad skemasvarene umiddelbart har muliggjort at tælle og vurdere.

Det undrer næppe nogen at se, at "Naboskab" (søjle 2) har spillet en stor rolle for tilflytterne. Alle var jo mere eller mindre i samme båd. Kun relativt få har angivet, at de ikke havde - og heller ikke ønskede - nabokontakt. Vej- og byfester nævnes kun direkte med få tilkendegivelser, men mange beretninger antyder indirekte, at det har haft et større omfang.

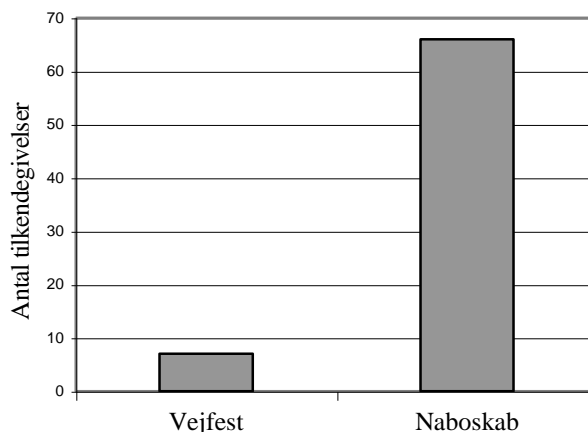
Således skriver indflytterne Grete og Detlef Kestner i Ganløseparken [tilflyttet 1969]:

Alle 13 huse blev solgt som nye inden for ½ år; de fleste til unge ægtepar med 1-2 børn og arbejde i København. Lysten til fællesskab og samvær kendte ingen grænser: Fælles spisning, fester og ferier sammen, arbejde på fællesarealerne m.m.m.

Et typisk udsagn om naboskabet, som dækker, hvad mange udtrykker på forskellige måder, kommer fra Kirsten og Kaj Fauerskov Sørensen, Stenløse [tilflyttet 1966]:

Det var et nyt kvarter med tilflyttere med mange børn og hunde, så det var hurtigt og naturligt at komme i god kontakt med naboerne.

Eller på en anden måde, som det lyder fra

Gunhild og Johannes Poulsen, Stenløse [tilflyttet 1964]:

Kvarteret var næsten udbygget i 1964, næsten alle havde samme alder, derfor masser af kontakt, fester med hjemmebryg.

Om naboskabets mange sider tilkendegiver skemaerne forhold som: hjælp med børnepasning, udlån af redskaber og værktøj, hjælp med el- og vandforsyning ved byggeri, fælles vaskemaskine, håarklipning af hinandens børn (!) og anlæg af have.

Om fælles vaskemaskine i begyndelsen af 1960'erne, skriver Holger Brandt Pedersen, Stenløse [tilflyttet 1960]:

Der var tre andre naboer i samme situation. Vi købte en vaskemaskine sammen. Den var meget primitiv efter vor nuværende standard. Den skulle fyldes med vand fra en hane. Så kunne den varme vandet op og sætte van-

det i bevægelse, så tøjet blev vasket. Oven på maskinen var der en hånddrevet vridemaskine, så vi kunne få det meste af vandet ud, inden tøjet skulle op på tørresnoren. På en sækkevogn kunne vi flytte den fra hus til hus.

Om før/nu naboskab fortæller Riisings i Ganløse [tilflyttet 1971]:

Som selvbyggere sammen med andre naboer - som også var selvbyggere - gav det et helt specielt sammenhold og en ånd, som varede i flere år. Idag er hækkene blevet store og flere af de gamle naboer er flyttet og det er svært at lære nye naboer at kende med samme gejst som i 70'erne. Desværre. Dengang havde man børnene og boligerne tilfælles og alt det nye.

Else Paulsen, Stenløse [tilflyttet 1966], skriver:

Vi var alle selvbyggere, lånte af hinanden og fik gode råd og hjælp hinanden. Der gik en del år, måske fem, før vi fik råd til telefon. Men vores nabo, Thygesens, var meget flinke til at låne os deres telefon eller til at give telefonbesked.

Holger Brandt Pedersen, Stenløse [tilflyttet 1960], siger om tilflytter/lokal-relationen:

-vi faldt bedre til på Åparken. Her var vi helt omgivet af nye tilflyttere. Det var mere homogent end Granvej, hvor vi for en stor del var omgivet af folk fra det gamle Stenløse.

Om det at være tilflytter og nybygger på

frisk bondejord, fortæller Inger Thygesen, Stenløse [tilflyttet 1965]:

Vi købte grunden i Stenløse i efteråret 1964 og begyndte at bygge i marts 1965 - et såkaldt selvbyggerhus, hvor man selv lavede 2/3 af arbejdet. Vi kom til at eje en dejlig grund ud til markerne med udsigt til Roskilde Domkirke, som er tydelig at se i klart vejr. Køerne på marken kunne imidlertid ikke finde ud af, at vi nu ejede den jord, de var vant til at græsse på, så det skete af og til, at de spadserede omkring i vores baghave. Vores lille søn på 3 år var i starten noget forskrækket over de store dyr. Vi kom jo fra stenbroen i København, hvor man højst holdt hund. Men han fik meget snart smag for landlivet, ikke mindst fordi familien Beicher på Lille Barnekær [gård] viste sig at være sande børnevenner. Det var utroligt, hvad de gjorde for børnene på Lærkevej. Alle var velkomne i stalene og hos grisene, man kendte alle hestene på navn, senere blev de også udlånt til en ridetur og dyrenes forplantning blev børnene også meget hurtigt fortrolige med.

Om efteråret, når kartoflerne skulle tages op, rendte en 8-10 unger efter traktoren og samlede op hvad maskinen glemte. Til gengæld fik de alle en tur på ladet på vejen hjem. Herligt var det. Vi byggede selv det meste af huset og den første sommer var meget regnfuld, så der var temmelig meget pludder alle

Korskær, Ganløse 1971.

Leg med vand og pladder er herligt – et synspunkt børn og voksne ikke altid deler. Foto: Kristian Sørensen. (2002.119.1)

vegne - for små drenge et paradys. Det var så heldigt, at vi fik strøm og varme lagt ind ret tidligt, hvorfor mange børn flokkedes om varmeapparaterne i vores hus. Nogen lå nemlig i telt, mens de byggede. Dette blev starten til godt venskab med alle på Lærkevej. Ta'r du børnene ved hånden, ta'r du også forældrene. Lokalsamfundet på Lærkevej var allerede fra starten enestående. Også nogle familier fra Barnekærvej var med. Nybyggerne hjalp hinanden, gav gode råd og en hjælpen-

de hånd. Senere da husene var færdige og alt var så pænt og nydeligt, fortsatte det gode forhold og vi var med til at starte Badmintonklubben af 1970. Jeg tror at samtlige familier på vejen var involveret og vi spillede ivrigt. Senere bredte spejdertanken sig, hvorpå der også blev brugt megen energi. Tillige var børnene - der var i alt 16 på vejen - skolekammerater. Her må jeg måske indskyde, at Sandbjergskolen lå meget langt væk for en 6-årig. Desuden var skolevejen gennem byen meget stærkt trafikeret og direkte farlig. Vi enedes så om på skift at køre børnene til og fra skole. Det fungerede fint, men havde vel været en opgave for kommunen.

Om tilflytter/lokal-relationen skriver Henny og Johs. Nielsen, Stenløse [tilflyttet 1957]:

Vi havde Rasmus Thygesen og hans husholderske frk. Jensen "Ellehøj" samt Peter Petersen og fru Alma, tidl. "Boelholm", som naboer. Vi var sammen til kaffe m.m. Det var svært at komme som unge mennesker til byen, vi var de yngste på Byvej, de "gamle" var sig selv nok.

NN, Stenløse [tilflyttet 1968], skriver om samme emne:

En nabo (vokset op i Stenløse) fortalte mig, at i Stenløse var der tre "betydningsfulde" familier, skrædderens, slagter Pallesens og så en familie til, som jeg ikke husker nu.

Slagslunde-Ganløse fodboldhold på Ganløse Stadion 1988.

Bagerst ses den store gymnastik- og badmintonhal ved skolen. Hallen, der stor færdig i 1972, var det sidste store projekt Slagslunde-Ganløse sogneråd fik gennemført inden kommuneplanlægningen.

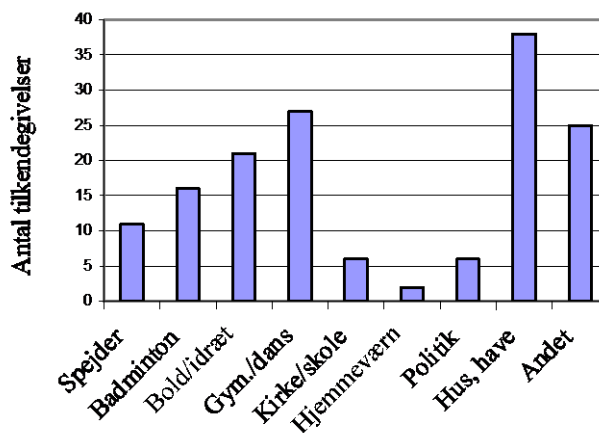
For at give plads til hallen og skoleudvielse samt parkeringsplads blev idræts- og fodboldpladsen flyttet ned på det lave område neden for skolen. Fotograf ukendt. (1999.172.1)

Fritidsaktiviteter

Den store del af tilkendegivelserne til spørgeskemaets pkt. 18: Havde I fritidsinteresser og i givet fald hvilke?, siger, at fritiden gik med hus, have og børn (søjle 8). En del nævner også i denne forbindelse, at transporten til og fra arbejdet uden for kommunen tog en stor del af fritiden. Medregnet i tilkendegivelserne, vist i søjle 8, er også de besvarelser, som har angivet, at der *ingen fritidsinteresser* var! Om denne tolkning er rimelig, kommenteres senere. Næst efter søjle 8, er topscoreren søjle 4. Foruden gymnastik og dans, indeholdes dilettant, sangforening og svømning i denne kategori. Næsten lige så mange tilkendegivelser ses for "andet" (søjle 9), som dækker over mange forskellige interesser som ridning, svæveflyvning, aftenskole, div. foreninger, musik, syning, orienteringsløb, fugle i naturen, læsning, gamle biler og meget mere.

Badminton (søjle 2) er klart den største enkeltidræt, en meget populær sport. Hjemmeværn/skytteforening (søjle 6) er sammen med lokalpolitik/grundejerforening (søjle 7) og kirke/skoleaktiviteter de kategorier, som har færrest tilkendegivelser.

Man kan diskutere, om diagrammets mange tilkendegivelser for hus, have og børn - som svar på spørgsmålet om fritidsaktiviteter

- er en fejlfortolkning. Vælger man at betragte det som en sådan, kan man i hvert tilfælde betragte tilkendegivelserne: *Ingen fritidsinteresser* som et væsentligt udtryk for, hvilke udfoldelser der har været tid og råd til, ud over dagen og vejen. En del af disse besvarelser har da også tilføjelser om, at man senere fik tid til at dyrke andre interesser ud over hus, have og børn.

I øvrigt er der ikke mange kommentarer at hente fra besvarelserne. Nogle få angiver at have dyrket idræt udenbys, men materialet som helhed synes ikke at antyde, at der har været mangel på lokale idrætstilbud. Dog er der en enkelt anonym kommentar, som givetvis afspejler en oplevelse af holdninger, som tilflytterne har mødt mere generelt:

NN [tilflyttet 1968] meldte sig i fodbold-

klub herude [Stenløse]. Men det var en frelst
forsamling, der ikke så med blide øjne på
nyankomne.

Ny køreplan for den lokale busrute

	Hverdage						Søn- og hldg.			
Slangerup .. af	6.50							9.30		17.05
Buresø	6.55		10.35		14.55			9.35		17.10
Slagslunde ..	X7.00	A 8.45	X10.50	A12.45	X15.00	A16.35	X7.40	X 9.40	A11.15	X17.15
Ganløse	7.05	8.50	10.55	12.50	15.05	16.40	7.45	9.45	11.20	17.20
Søsum	7.10	9.00	11.05	13.00	15.15	16.50	7.55	9.55	11.30	17.30
Stenløse	7.15	9.05	11.10	13.05	15.20	16.55	8.00	10.00	11.35	17.35
Veksø	9.10	11.15	13.10	15.25	17.00	8.05	10.05	11.40	17.40
Måløv	7.25	9.18	11.23	13.18	15.30	17.08	8.10	10.10	11.45	17.45
Ballerup st. an	7.30	9.25	11.30	13.25	15.38	17.15	8.20	10.20	11.55	17.55
Tog i Kbh.	8.03	10.03	12.03	13.32	16.23	18.03	9.03	10.03	12.43	18.43
Tog fra Kbh.	7.16	9.16	11.16	12.56	15.16	16.56	7.56	9.56	11.16	17.56
Ballerup st. af	7.50	9.50	11.50	E13.35	15.55	17.30	8.30	10.30	12.00	18.12
Måløv	7.55	9.58	11.58	13.43	16.03	17.38	8.38	10.38	12.08	18.20
Veksø	8.05	10.05	12.05	13.50	16.10	17.46	8.45	10.45	12.15	18.27
Stenløse	8.10	10.10	12.10	13.55	16.15	17.50	8.50	10.50	12.20	18.30
Søsum	8.15	10.15	12.15	14.00	16.20	17.55	8.55	10.55	12.25	18.35
Ganløse	10.25	12.25	14.10	16.30	18.05	9.05	11.05	12.35	18.45
Slagslunde ..	8.20	X10.30	A12.30	X14.15	A16.35	X18.10	X9.10	A11.10	X12.40	X18.50
Buresø	8.25	10.35		14.25		18.15			12.45	18.55
Slangerup .. an						18.20	9.20			19.00

✕ Kører ad omkørselsvejen. A Standser og afgår ved købmanden. E Kører over Damvad.
 Bemærk: Den hidtige busrute Slangerup—Ballerup vil på de fleste ture, hovedsagligt køre i Stenløse kommune

Stenløse & Slagslunde-Ganløse Rutebiler

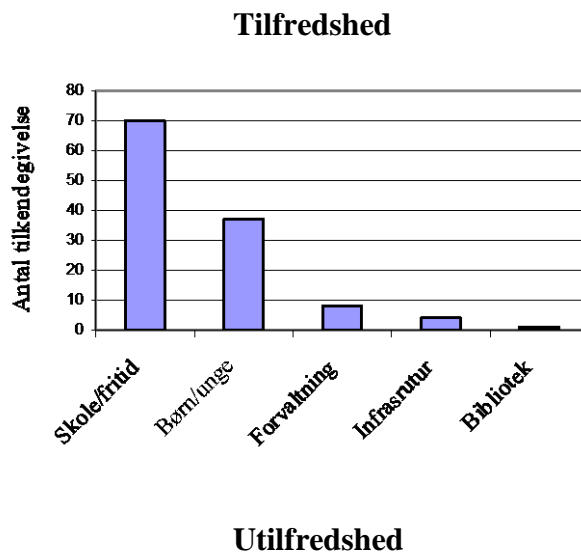
Telefon 18 34 74

Stenløse Bladet nr. 11, 1970.

Tilflytternes tilfredshed

Ud fra besvarelserne på de mange spørgsmål – specielt spørgsmålene 15-23 - er der lavet to søjlediagrammer. Et for tilfredshed og et for utilfredshed - begge opdelt på 5 grupper. Belysningen af overskriftens emne er muligvis herved blevet lidt for meget opdelt, når man nu bagefter kan se, at antallet af tilkendegivelser om f.eks. biblioteker indskrænker sig til meget få! Eller ligeledes når det ses, at der kun er 8 specifikke tilkendegivelser om tilfredshed med forvaltningen og tilsvarende 6 om utilfredshed! På den anden side forekommer det dog efter gennemgangen, at man netop med tilkendegivelserne om forvaltningen får beskrevet interessante brydninger mellem indflytteres rimelige forventninger og landsbysamfundets organisation, formåen, tankesæt og evne til forandring.

Med disse kommentarer i tankerne, opdeles afsnittet derfor i to beskrivelser. Den første vedrører: **Skoler, uddannelse og fritid**. Den fortæller noget om de vilkår og muligheder, der var for børn og unge. Den anden beskriver: **Forvaltning og infrastruktur** og fortæller noget om de voksne tilflytteres situation i starten.

Stenløse Forskole set mod nord 1972.

Skolen, der her er under nedrivning, blev bygget i 1912. Den blev tegnet af den kendte arkitekt Martin Nyrop, der har tegnet Københavns Rådhus.

Kranen og byggematerialerne blev anvendt i forbindelse med byggeriet af Stenløse Rådhus,

der ligger til højre uden for billedet.

Mange har startet deres skolegang i den lille smukke bygning i byens centrum. Foruden entré og klasselokale rummede huset også forskolelærerindens lejlighed.

Fra starten gik børnene de første tre år i forsikolen fordelt i to klasser. Foto: Hans Otte.

(2005.145.3)

Skoler, uddannelse og fritid

Ca. 2/3 af alle svar er meget kortfattede til spørgsmålet: Hvordan fungerede skolen, da I kom herud? Disse svar er af typen: OK, godt, rimeligt, udmærket, fint og lignende. Søjlerne 1 viser ved sammenligning af de to diagrammer ca. 5 gange flere positive tilkendegivelser end negative.

Ca. 1/3 af besvarelserne - de resterende - har svar med kortere eller længere supplerende kommentarer/beretninger, som giver forskellige synsvinkler på skolegangen og fritidslivet. Udsagnene er helt naturligt præget dels af, hvor folk slog sig ned, dels af børnenes alder og endelig af i hvilke år børnene havde deres skolegang. De meget tidlige tilflyttere med skolesøgende børn omkring 1960-65 er få, men tilkendegivelserne tyder på, at skoleforholdene i Stenløse, Ganløse og Veksø af en del er blevet betragtet som mindre tilfredsstillende. Nogle har derfor anvendt privatskoler og videregående skolegang i Måløv, Ballerup eller Frederikssund. Også fritidstilbuddene synes på dette tidspunkt at have været begrænset til udvalgte sportsgrene, idet der blev flere muligheder senere i 1970'erne.

Det store rykind i skolerne i 1970'erne fandt i sagens natur sted i Stenløse og Ganløse. I den ovennævnte trediedel af besvarelserne, hvor der er bredere tilkendegivelser,

rapporterer 9 om utilfredshed og 21 om tilfredshed med skoler og fritidsmuligheder. Besvarelserne tyder også på, at tilfredsheden med holdninger og disciplin i skolerne i Stenløse var større i 1970'ernes begyndelse end hen mod årtiets slutning. Flere af svarene karakteriserer Sandbjergskolen i 1970'ernes begyndelse som "lidt gammeldags", men - underforstået - god. Mona og Poul Brænder, Stenløse [tilflyttet 1970 med 3 børn på 8, 7 og 4 år plus senere endnu et barn, født 1974], skriver:

Skolen fungerede udmærket. Den lille skole i Søsum blev benyttet i starten. Senere Sandbjergskolen. Der var taxaordning. Senere kom Præstegårdsskolen og tilsidst gymnasiet [alle i Stenløse].

Om Sandbjergskolen i begyndelsen af 1970'erne fortæller Inger Thygesen, Stenløse [tilflyttet 1965]:

Sandbjergskolen havde lige fået annexer, men skolevejen var for lang for 6-7 årige og skolekørsel var der ikke. Vi [beboerne på Lærkevej] kørte på skift børnene til skole. Der var mange fritidsklubber, spejdere, fodbold, idræt, badminton og ridning.

Holger Brandt Pedersen, Stenløse [tilflyttet 1960 med to børn på 4 og 2 år], fortæller:

Nu begyndte børnene at gå i skole [ca. 1963-66]. De store begyndte hos fru Krarup i Veksø Forskole. Der var organiseret skole-

kørsel. Først da de startede i 3. klasse i centralskolen blev vi klar over problemet med manglende plads. Der blev bygget til på skolen. Jeg ved ikke, hvor mange børn der var. Da det gik mest hektisk til, tror jeg det var omkring 7-800. Der blev holdt et antal af forældremøder for at hjælpe med til at forbedre de helt uacceptable forhold.

Fra Ganløse rapporterer Riisings [tilflyttet 1971 med børn på 5 og 7 år]:

Skolen var rimelig, men med det voksende børnetal var der pladsmangel ret hurtigt. Skolens gymnastiksal blev lavet til klasseværelse.

Søjlerne 2 viser antallet af tilkendegivelser for kommunens tilbud til unge med hensyn til uddannelse og fritid. Her ses, disse at antallet af tilfredse forældre er ca. 3 gange større end antallet af utilfredse.

Svarene viser, at de tilfredse lægger vægt på de mange muligheder for idræt og sport, som kom i 1970'erne. Modsvarende nævner en del utilfredse, at der kun var sport på programmet og at der savnedes noget "kulturelt". Savnet er dog ikke specificeret i nogen af disse besvarelser. Og som det fremgår af afsnittet om fritidsaktiviteter, var der en hel del andet end sport som mulighed. Der var f.eks. også musik.

Holger Brandt Pedersen, Stenløse [tilflyttet 1960], fortæller fra årene sidst i 1960'erne:

Musikskoleforeningen blev skabt i disse år. Karin Røh og Ahlmann havde kørt nogle musikhold i Ganløse og Stenløse. I lighed med andre kommuner lavede vi en musikskoleforening med tre afdelinger, og efterhånden voksede den til ca. 300 elever. Efter nogle hektiske år, blev foreningens aktiviteter overtaget af kommunen og der blev dannet en regulær kommunal musikskole.

Forvaltning og infrastruktur

Nogle synspunkter på den lokale forvaltning og infrastrukturen er allerede kommet frem gennem tilkendegivelserne i de tidligere afsnit. Der har f.eks. været nævnt forhold omkring skoler, trafik og veje. Andre synspunkter fremgår af de tre grupper, som de resterende søjler (3, 4 og 5) i diagrammerne repræsenterer. Besvarelserne til skemaets spørgsmål 15 er centrale for disse grupper.

Ordlyden i spørgsmål 15 er: Hvilke forventninger havde I til Stenløse Kommune og hvordan var det at komme hertil?

I svarene hertil er der mange tilkendegivelser, som ganske kort kan sammenfattes i udsagnet: Ingen særlige forventninger! Der er dog ganske mange tilkendegivelser, som kan karakteriseres med overskriften: Landlig natur, frisk luft og frie forhold. Offentlig service har man enten ikke haft særlige forventninger til, eller også har man taget for givet, at noget

Parkeringsbuens forlængelse fra Toftholmvej til Præstegårdsvej og Stenløse kirke under anlægelse set mod øst 1979.

Til højre ses Sandalparken, der var blevet færdig kort forinden. Der er 105 lejligheder i komplekset, som er Stenløse kommunes første egentlige etagebyggeri, bortset fra etageejendommen på Damgårdsvej.

Navnet Sandal er hentet fra den gård, som tidligere lå på stedet. Gårdene fik i øvrigt navne i forbindelse med udskiftningen omkring 1780, og de fleste navne blev hentet fra bymarkernes mange stednavne. Foto: Hans Otte.

(2002.115.1)

sådant eksisterede i et rimeligt omfang. Et skema tilkendegiver således:

- forventning om "ordnede forhold" med indkøbsmuligheder, skoler og fritidshjem til børnene samt togforbindelse.

Andre skriver, at de forventede - og ganske rigtigt også fandt - en landsby. Nogle angiver, at de undersøgte på forhånd, hvorledes det stod til med togforbindelser, skoler og børneinstitutioner. Og det har jo været en god måde til at få styr på sine forventninger!

Holger Brandt Pedersen, Stenløse [tilflyttet 1960], har en levende beretning om stationsbyens "ordnede forhold":

Stenløse blev regeret af sognerådsformand Thygesen. Hans ord var på det nærmeste lov. Når han ikke var til stede på kommunekontoret, kunne det meste klares af den meget flinke kommunesekretær Knudsen. Der var også et bibliotek i annekset til "De gamles hjem". Det var tømremester Svend Olsens kone, som stod for det. Der var grænser for, hvor mange bøger man måtte låne ad gangen, men der var altid venlighed og hjælp. Fru Olsen holdt et nøje, manuelt regnskab med, hvor mange bøger vi hver især havde lånt. Hun styrede også alle de enkelte lånerkort og sendte rykkere ud, når vi var for langsomme med at levere lånte bøger tilbage.

Vi måtte gå til læge i Veksø hos dr. Rasmussen. Gå skal forstås helt bogstaveligt!

Heldigvis kom lægen Alf Køber hurtigt [1960] og åbnede sin egen lille praksis i boligen på Åvej [Stenløse]. Hjemmeplejen blev klaret af en ældre dame, som blev kaldt søster Mette.

Mona og Poul Brænder, Stenløse [tilflyttet 1970], kommenterer kommunens udbygningstempo således:

I starten var det problematisk, fordi vejene endnu ikke var blevet asfalterede. Alt var forsinket. Det kostede os 25.000 kr. ekstra i udgifter, fordi vort byggeri blev forsinket og kommunen ville intet erstatte.

L. Nielsen, Stenløse [tilflyttet 1957], oplevede den kommunale administration i stationsbyen således:

Vi gik straks igang efter nytår [1958] med at søge byggetilladelse, så vi regnede med at kunne komme i gang til foråret. Det var et mareridt - for der skete ingenting. Vi rykkede og rykkede men fandt, at vores advokat i Roskilde og vores kommunekontor beskyldte hinanden for at sløse med papirerne. På kommunen var det dengang Knudsen, som residerede. Vi tryglede om hjælp til at finde papirerne, så vi kunne komme i gang med byggeriet. Vi ville jo være færdige, inden vi blev smidt ud af den opsagte lejlighed. Endelig tilstod Knudsen, at papirerne havde forpuppet sig hos kommunen og den 24. november [1959] kunne vi gå igang. Vi havde jo troet,

Stenløse Center set mod nordvest i februar 1981.

Bagest i billedet ses ledvogterhuset ved baneoverskæringen. Til højre herfor anes Ove Jørgensens Superland og hans gamle købmandsforretning, der blev isenkramforretning. Foran ledvogterhuset lå tidligere Stenløse Kro fra 1896.

Hvor kroen med keglebane, sal og rejsestald lå, var der i tidlig middelalder en stor gravplads, der af Nationalmuseet blev udgravet i vinteren 1980-

81, men under meget ugunstige vejrforhold, hvilket også tydeligt fornemmes på billedet.

På den åbne plads lå tidligere også husene ved Carlsbergvej, bl.a. det tidligere Tatol (en forretningskæde med varesortiment omtrent som Matas i dag), det gamle stuehus fra Toftholm og huset, der en overgang rummede ungdomsklubben Linie 2.

I dag ligger Sølvvetorv, hvor jordbunken midt i billedet ses. Foto: Hans Otte. (2002.114.1)

Byvej 7, "Bangsbo", lige over for kirkegården, set mod nordøst ca. 1971.

Nærmest fotografen i den lille tilbygning havde kassereren Oluf Hansen sit sygekassekontor, hvor bl.a. indbetaling af sygekassekontingent kunne ske. Ligeledes kunne man få refunderet en del af tandlægeregningerne m.m.

Sygekassernes arbejde blev overtaget af det offentlige i 1973. Derefter blev pengene til sygesikringen trukket via skattebilletten. I den anden ende af huset ses slagter Pallesens slagterforretning. Kort efter billedet blev taget, flyttede slagterforretningen ned i Centeret til dens nuværende plads. Fotograf ukendt. (1989.486.1)

at vi havde hele sommeren, så nu hastede det meget. [Skulle forlade lejligheden pr. 31/12 1959].

Situationen endte med, at familien stod uden bolig i 14 dage og da kommunen havde skyld i ulykken, gik L. Nielsen derop:

Vi gik til Knudsen på kommunekontoret, hvor vi måtte stå i skranken sammen med øvrige og klage vor nød om manglende ophold i 14 dage til os selv og vore tre små børn. Knudsen var meget ubehagelig og fortalte os højlydt - så alle kunne høre det - at vi jo selv var ansvarlige for vore børn. Det var ikke kommunens pligt at tage sig af dem. Men hvis vi stod på gaden d. 14. januar (smidt ud affogeden), ville børnene blive taget fra os!

Problemet blev løst uden kommunens medvirken og historien om de forlagte papirer og byggeriet endte - efter en yderligere forsinkelse - lykkeligt med indflytning d.1/2 1960. Ligeledes fra L. Nielsens besvarelse, er der en beskrivelse af tidens sygekassesystem:

Sygekassen betalte vi kvartalsvis og det var meget nødvendigt, at "sygekassen var i orden". Den betaltes hos Oluf og Asta Hansen i deres private dagligstue i "Slagterhuset" over for kirken [Bangsbo i Stenløse]. Om sygekasseordningens betydning, fortsætter L. Nielsen:

En gang var jeg ude at hjælpe en kone, der var blevet syg. Mens jeg var der, kom dr.

Rasmussen fra Veksø på sygebesøg. Han hjalp hende, men bagefter sagde han til mig, om jeg ikke kunne tale med konen og få hende til at betale sin sygekasse. De var langt bagud og han behøvede slet ikke at komme, når sygekassen ikke var betalt.

Om udviklingen i forvaltning og infrastruktur, skriver Holger Brandt Pedersen, Stenløse [tilflyttet 1960, først i parcelhus på Granvej, dernæst i Åparken og tilsidst - fra 1968 - på Lærkevej]:

Her i 1968 var der stadig fuldt drøn på alle grupper af håndværkere, men jeg synes, at branchen kan være stolt af den udvikling den havde gennemgået i de 10 år, hvor byggeboommet havde raset. For det var jo ikke bare parcelhuse. Det var også veje, skoler, gymnasiet, Centeret, lægehuset, ny telefoncentral, brandstation og meget mere. Samtidig blev samfundet gennemorganiseret med kommunesammenlægninger, nye måder at styre skoler på etc. Der var megen aktivitet i alle omegnskommuner. Der var en gruppe folk (især fra Ganløse og Slagslunde), som var optaget af at få skabt en region- og kommuneplan, som vi kunne gå ind for. Vi ønskede ikke, at Stenløse skulle blive et nyt Ballerup eller Høj Tåstrup. Vi fik nogle gode M/K'ere ind i byrådet og jeg tror, at de på mange måder har været med til at skabe grundlaget for det rare område at bo i, som vi har idag [1996].

Ove Jørgensens nye Superland og hans gamle forretning, Byvej 1-3, set mod nord februar 1971.

Byvej eller Centergaden er her endnu ikke gravet ned til sit nuværende niveau, derfor var det i Superlands lokaler, Jysk Sengetøjslager senere fik til huse. Efter gadens sænkning kom

lokalerne til at ligge på Svalegangen, og kælderlokalerne blev til rigtige forretningslokaler.

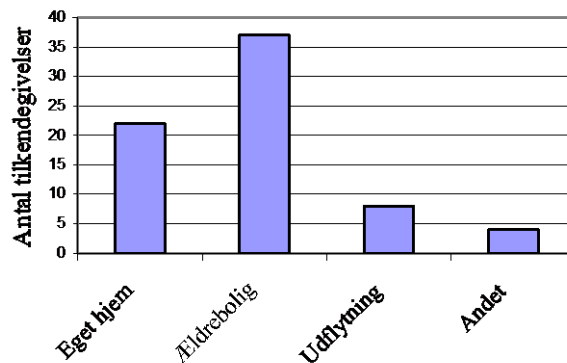
*I baggrunden til højre ses Landmandsbanken. Tidligere hed den Frederikssund og Omegns Bank, i 1971 Landmandsbanken og i dag er den blevet til Den danske Bank. Foto: Hans Otte.
(2002.114.2)*

Fremtidsønsker

Praktisk taget alle ønsker om bolig og bopæl i fremtiden tilkendegiver, at man holder af området og gerne vil blive i kommunen som gammel og pensionist. Man vil imidlertid godt kunne flytte til noget, der omtales som en "ældrebolig" - som helst skal ligge centralt i forhold til trafik- og indkøbsmuligheder. Diagrammets søjle 2 udtrykker dette.

Begrebet "ældrebolig" dækker ifølge besvarelserne både ønsker om et mindre og mere overkommeligt hus (med have) - andelsboliger nævnes af nogle - og ønsker om en passende lejlighed. Men mest det første! Tilvænningen fra parcelhusets lette adgang til have og natur gennem mange år, synes at have sat sine spor.

I det parcelhus, som tilflytterne valgte, er børnene nu rejst hjemmefra og man har ikke brug for så megen plads og slet ikke brug for så meget at holde - dette er det karakteristiske tema i disse besvarelser. Der er måske lidt utopisk i temaet; det er jo ikke let i en kommune, som ønsker at beholde en landlig bebyggelseskarakter, at skaffe en beliggenhed til et større antal af de mindre boligtyper - f.eks. i form af rækkehuse eller kædehuse - hvor placeringen af alle kan opleves som central i forhold til indkøbsmulighederne. Ønsket om let adgang til offentlig trafik, kunne mu-

ligvis være lidt enklere at opfylde.

Søjle 1 har tilkendegivelserne for at blive boende i eget hjem resten af livet. I denne gruppe tager flertallet - naturligt nok - ikke stilling til, om dette under alle forhold vil være muligt. Nogle få udtrykker imidlertid skepsis over for den politik, som siger, at ældre skal blive længst muligt i eget hjem. De udtrykker tvivl om hjemmeplejen vil få kapacitet til at klare denne opgave på længere sigt. Der er også et ikke helt ubetydeligt antal tilkendegivelser, hvor man vil flytte fra området. Der anføres familiemæssige årsager - børn og børnebørn - idet man mener, at kommunens boligpolitik har gjort det umuligt for unge mennesker - altså også sådanne, som er opvokset i kommunen - at slå sig ned her. Andre anfører, at man med den førte boligpolitik ikke kan se reelle muligheder for at finde

ældreboliger i området. Ølstykke Kommune fremhæves af nogle som bedre i denne henseende. Ved bedømmelsen af disse udsagn

skal man huske, at spørgeskemaerne er besvaret i 1996.

"De gamles Hjem" i Stenløse set mod nord i 1966.

Hjemmet stod færdigt i 1951 og var på daværende tidspunkt et fuldt moderne alderdomshjem.

I fløjen til venstre var i kælderen indrettet et lokale til bibliotek samt en offentlig badeanstalt. I dag er bygningen rådhusanneks. Foto: Hans Otto. (1970.216.1)

Spørgeskema 1996

Her gengives det skema, der i 1996 blev udsendt til tilflyttere fra ca. 1960-72.

April 1996.

Kære ”gamle tilflytter” til Stenløse Kommune.

Meget har ændret sig, siden I flyttede til kommunen; dette gælder såvel i det store samfund som på lokalt plan. Derfor vil Stenløse Historiske Forening prøve at indsamle oplysninger om den store tilflytning, der kom fra ca. 1950 til ca. 1975. Måske det kvarte århundrede, der har betydet allermest i kommunens totale historie.

Det er tanken, at oplysningerne skal gemmes i vort arkiv som dokumentation af den periode, da Stenløse Kommune voksede fra ca. 3.500 til ca. 12.000 indbyggere.

I det følgende er opstillet en lang række spørgsmål, som vi håber, I vil prøve at besvare; om ikke alle spørgsmål så dog gerne så mange som muligt.

Imidlertid er spørgsmålene også et forsøg på at bringe tankerne tilbage til jeres start i Stenløse, idet vi ud over svar på spørgsmålene meget gerne også vil have en beretning eller fortælling. Fortæl om **jeres** problemer og glæder, med så mange detaljer, om stort

og småt, som muligt. Vi ved godt, at det er svært at tage sig sammen til at få skrevet en samlet beretning, men så skriv eventuelt blot om en enkelt episode fra jeres start herude.

Ligeledes ville det være spændende, om nogle af jeres nu voksne børn vil fortælle om deres oplevelser af barndom og opvækst for 20-40 år siden, der var så meget anderledes end for børn i dag.

Det er kun gennem **jeres** beretning, at det er muligt at få et billede af og forstå dagligdagen i et nybyggerkvarter for 30 år siden. Man vil aldrig i statistikker eller arkiver kunne finde noget om forventninger, sammenhold, hjælpsomhed, børneleg eller f.eks. om grundejerforeningens betydning, indkøbsmuligheder, vaskemuligheder, dybfrost osv.

Hvis der er tilstrækkelig mange mennesker, som er med på ideen, vil vi i Historisk Forening redigere en del af det indkomne til en bog, der så vil kunne købes af alle interesserede. Ingen beskrivelse eller beretning, som eventuelt følger med spørgsmålene retur, vil blive brugt uden jeres godkendelse. Og jeres besvarelse af spørgsmålene vil kun blive anvendt anonymt eller statistisk.

1. Hvor stammer I fra (landsdel/by)?

Hvor boede I, før I flyttede til Stenløse?

2. Hvad boede I i (hus/lejlighed)?
 3. Hvornår kom I til Stenløse?
 4. Hvorfor blev det Stenløse Kommune, og hvorfor blev det netop på det sted i kommunen?
Hvad havde I af andre muligheder eller overvejelser?
 5. Købte I grund eller hus?
 6. Hvem ejede grund/hus?
Hvem solgte grund/hus?
 7. Havde I professionel hjælp til papirarbejdet (advokat/ejendomsmægler)?
 8. Hvor stor var grund/hus?
 9. Hvad kostede grund/hus?
Var prisen afgørende for jer?
 10. Hvor stor var udbetalingen?
 11. Hvordan blev det hele financieret?
 12. Hvem tegnede/byggede huset?
 13. Hvor stor var jeres familie, og hvor gamle var I, da I flyttede ind?
 14. Var der nogle naboer? Havde I noget med dem at gøre?
 15. Hvilke forventninger havde I til Stenløse Kommune, og hvordan var det at komme hertil?
 16. Hvilken uddannelse og hvilket arbejde havde I?
 17. Hvor arbejdede I, og hvordan kom I på arbejde (transport)?
 18. Havde I fritidsinteresser og i givet fald hvilke?
 19. Hvem passede børn eller hvor blev de passet?
 20. Var der nogen børneinstitutioner?
 21. Var der legekammerater i nabolaget? Hvor legede børnene? På vejen? I haven?
 22. Hvordan fungerede skolen, da I kom herud?
 23. Hvordan formede livet sig for de unge (uddannelse og fritid)?
 24. Hvor købte I ind? Hvor vaskede I? Brugte I dybfrost?
 25. Hvilke ønsker har I til fremtiden angående bolig og bosted?
 26. Navn og nuværende adresse
- Har I fotografier fra de første år i Stenløse, så vil Historisk Forening meget gerne låne dem til affotografering.
- Har I spørgsmål, eller mangler I oplysninger, er I velkommen til at ringe til Bent Stiesdal, tlf. 42 18 32 10.
- Vi håber, at I – ligesom vi – finder det vil være spændende at gøre dette tilbageblik, mens tid er.
- Med venlig hilsen
P.b.v.
Bent Stiesdal
Slagslunde Bygade 37, 3660 Stenløse

Interviews

De følgende små afsnit bygger på samtaler både med gamle og nye stenløserne. Gamle stenløserne vil sige folk, der er født i Stenløse Kommune eller har haft deres virke her i årene siden 1945. Det er et forsøg på i glimt at fortælle, hvad tilflytningen og samfundets almindelige udvikling kom til at betyde for folk i lokalsamfundene herude.

Der er også en enkelt beretning om, hvordan det var som barn af tilflyttere fra Valby at komme til Stenløse.

Grethe Olsen, Veksø, tidligere købmand i Stenløse:

Min morfar, Andreas Tønder, havde oprettet købmandsforretningen på hjørnet af Byevej og Frederikssundsvej. Min far og mor drev derefter forretningen til min mor døde, hvorefter jeg indgik i arbejdet.

Som forretningsejere syntes vi, min far og jeg, at det var godt med nogle nye kunder, så vi så meget positivt på tilflytningen. Kunderne var overvejende fra de østlige kvarterer ved Kornvænget, langs Søsumvej og Stenlillevej. En stor del af vore kunder var også strøgekunder fra Frederikssundsvej, og vi havde altid meget travlt fra kl. 7–8 om morgenen, hvor folk lige skulle have noget med på arbejde.

Tidligere da mejeriet [Andelsmejeriet Bastbro på Frederikssundsvej] fungerede, åbnede vi allerede kl. 6, fordi mælkekuskene havde sedler med bestilling på varer fra de gårde, som de hentede mælk hos. Mens kuskene var på mejeriet, gjorde vi varerne klar, så de kunne hente dem på tilbagevejen og aflevere dem på gårdene.

Om morgenen kom der også folk på cykel. De stillede cyklerne ind i udhuset her og tog så bussen på arbejde bl.a. på Cheminova ved Måløv. Når de så kom hjem, kom de gerne ind og handlede her. Når vi om aftenen gjorde kassen op, så lugtede pengene af Cheminova. Man siger jo ellers, at penge ikke lugter, men det passer ikke altid, i hvert tilfælde var kemikalielugten tydelig.

Det var ikke noget problem at få pengene ind fra tilflytterne. De var tilsyneladende vant til kontant handel. Der var nogle få af de gamle kunder, som havde kontrabog og kun betalte en gang om måneden, ellers var det altid kontant.

Vi fik bygget om nogle gange, bl.a. i forbindelse med Frederikssundsvejens udvidelse. For at få byggetilladelse til udvidelse af forretningen, blev det krævet, at vi lavede parkeringsplads i haven bag huset. Det var i 1968-69 og samtidig overtog jeg forretningen

Andreas Tønders Eftf., Oluf Olsens købmandsforretning, i krydset Frederikssundsvej-Byvej og Søsumvej set mod vest 1966.

Det var på det tidspunkt stadig muligt at parkere foran forretningen. Senere blev Frederikssundsvej udvidet, så parkeringen blev flyttet om bag huset, hvilket betød færre strøgekunder. Omkring 1969 overtog Grethe Olsen forretningen efter sin far.

Efterhånden som Centeret blev udbygget, blev kampen om kunderne større, og i 1989 lukkede forretningen.

I dag 2001 udlejes huset til erhvervslokaler. Og i bygningen til højre, der her rummer konditori, er i dag ejendomsmæglerfirmaet Grønbeek Bentsen. Foto: Hans Otte. (1970.129.1)

mod at betale en månedlig livrente til min far.

Normalt var vi to i forretningen foruden bydreng og ekstra hjælp om lørdagen.

Mens vi havde parkeringsplads foran butikken, havde vi også automater, og det var der stort salg i. Lørdag og søndag måtte vi fylde op flere gange, og en automat kunne tjene sig ind på et år.

Varesortimentet ændrede sig med tiden. Fra vi selv stod og afvejede mel, gryn, sukker og vaskemidler, blev varerne efterhånden leveret afvejet og færdigpakket. Også fødevarerne ændrede sig og blev til færdigpakket pålæg og dybfrost. Folk havde ikke så meget tid til det huslige, efterhånden som begge ægtefæller fik udearbejde.

Til at begynde med var det udmærket med alle de nye mennesker, men så kom Centeret og alle de store forretninger der. Det ødelagde handelen i de små forretninger, der ikke lå i selve centerområdet. Jeg lukkede forretningen i 1989.

Ingeborg Skov Larsen, Stenløse, tidligere Stråmosegård:

På Stråmosegård solgte jeg i 1970-80'erne æg til mange af de nye mennesker. Det var altid opmuntrende, fordi det var søde og spændende mennesker.

Ellers mærkede jeg mest tilflytterne, når de ringede hertil, fordi de ikke havde vand.

Gerhard, min mand, var nemlig formand for vandværket, og det skete tit, at ledningerne blev gravet over eller beskadiget. Vi havde altid nogle mælkejunger med vand parat til at bringe ud, når det var galt. Engang foreslog vi en upraktisk far, at han vaskede babyen med danskvand, da der på det tidspunkt ikke var vand i hanen.

Vi fik flere tilbud fra grundspekulanter, der ønskede at købe gården for senere udstykning. Således blev vi engang budt 4 mill. kr., der var en meget, meget stor pris dengang. Vi turde imidlertid ikke tage imod tilbuddet, da disse spekulanter kun udbetalte en lille del, resten skulle først betales, når udstykningerne gik i gang, men ikke sjældent var firmaerne gået konkurs inden. [Stråmosegård ligger som måske bekendt i udkanten af Stenløse, og netop i år udstykkes der lige omkring selve gården.]

Helge Petersen, Stenløse, snedkermester:

På vort værksted, som jeg overtog efter min far, har vi altid lavet døre og vinduer foruden køkkener, møbler og meget andet. Arbejderbo var den første samlede bebyggelse, vi havde. På det tidspunkt - 1946 - var der imidlertid flere, der var imod, at arbejdere skulle have så fine og gode boliger. Man var jo f.eks. ikke vant til at have badeværelse, som de nye boliger havde.

Det næste byggeri vi havde, var Vester-
vang, hvor der var 15 huse på en udstykning
fra Garbohus i Stenløse, og så var der Alder-
domshjemmet i 1951.

Jeg kom med i et byggefirma sammen
med arkitektfirmaet Mangor og Nagel i Fre-
derikssund. Vi byggede husene ude på Sten-
lillevej som det første. [Det drejer sig om
bebyggelsen på: Rosendalvej, Stamvej,
Gravhøjvej og Maglehøjvej i Stenløse.] Sene-
re byggede vi huse på Damgårds jord i Sten-
løse, og derefter en del i Oppe Sundby.

Så fik jeg imidlertid mulighed for at lave
snedkerarbejdet på en filial til Bondestandens
Sparekasse i Jyllinge. Det var dengang, da
alle de små filialer skød op rundt om. Det
faldt så godt ud i Jyllinge, at vi fik arbejdet
med alle Bondestandens Sparekasses filialer i
området.

Vi har lavet meget af det finere snedkeri,
og det smittede af på drengene [lærlingene].
Vi havde hele 6 drenge, som fik sølvmedalje.
Jo, det fine arbejde vi lavede, smittede af på
de unge.

Vi har også lavet alt snedkerarbejdet på
Sandbjergskolen i Stenløse i 1955 og i
1960'erne, hvor vi lavede det sidste.

Der var nogle år, hvor der var vældig gang
i værkstedet her. Vi beskæftigede 15-16
svende og 5-6 læredrenge. Det var gode tider,
og det var gode folk vi havde.

Med de mange nye mennesker, der kom til
Stenløse, fik vi alle nogle praktiske goder
som: bedre indkøbsmuligheder, lægehus,
tandlæge, gymnasium osv.

Mange opfattede tilflytningen positivt,
særligt da først Centeret begyndte at tegne
sig. Men Centeret skulle bare have ligget et
andet sted og ikke der, hvor den gamle lands-
by lå. Adskillige gamle stenløser syntes ud-
viklingen gik for vidt, da man begyndte at
rive byen ned for at få plads til Centeret.

Birthe Espensen, Ganløse, handelsuddan- net:

Jeg er født i Søsum og har arbejdet i for-
skellige forretninger, både her i Ganløse, i
Stenløse og i Måløv. I Stenløse var jeg i
købmandsforretningen hos Grethe Olsen i 20
år, og jeg har altid befundet mig godt mellem
de mange nye mennesker, der kom til egnen.

Jeg har været engageret i bl.a. Ganløse
Skytte- og Idrætsforening. Tilflytterne gav
god fornyelse og muligheder for mange for-
eningsaktiviteter, der ellers ikke kunne have
ladet sig gøre. Vi fik også bygget den store
hal ved skolen og senere badmintonhallen, da
der var så mange, som spillede badminton.

Udviklingen som helhed var dog ikke po-
sitiv for alle. Min svigerfar, Laurits Espensen,
der var beslagsmed og boede på Møllevej
oppe ved Farumvej, havde bl.a. arbejde med

at sko heste og beslå vogne [bl.a. lægge jernringe om hjulene, når de kom fra tømrerne eller hjulmanden]. Omkring 1950 slog imidlertid de nye tider igennem. Landbruget fik traktorer og vogne med luftgummihjul, og på landevejene kørte stadig flere biler. Efterhånden var der ikke smedearbejde til svigerfars værksted, der lukkede først i 1950'erne. Omkring 1960 fik han arbejde på Søborg Vognfjederfabrik, hvor han var i ca. 10 år. Det betød, at han måtte hjemmefra kl. 5 om morgenen og på knallert til Søborg. Det var hårdt for ham på hans ældre dage.

Sofus Andersen, Ganløse, postbud:

Jeg er født på Samsø, men kom til Ganløse og startede som postbud i 1945. Derfor har jeg fulgt med, når der blev bygget nye huse – det betød jo også nye afleveringssteder. Frem til ca. 1950 blev der bygget langs Måløvvej, men også enkelte huse rundt andre steder i byen. Det var overvejende lokale folk eller folk med en eller anden tilknytning til byen.

Til at begynde med var der ikke noget, der hed vejnavne eller husnumre – der stod blot navnet og Ganløse. Der var da også flere som hed det samme, og så måtte jeg se en ekstra gang. Hvis det var postkort, kunne jeg se, hvem det var fra og måske regne ud, hvem det var til. Ellers måtte jeg spørge mig frem – om de ventede brev. Det gik da også udmær-

”Sofus Post”, dvs. Sofus Andersen, Ganløse, med sin postcykel ca. 1955. Foto: Privateje (2001.131.1)

ket, for jeg kendte alle folk rigtig godt dengang. Det ændrede sig noget efterhånden, som der stadig kom flere til. Det var så heller ikke længere lokale folk, men udenbys folk, som bosatte sig her.

Det er godt nok med tilflytterne. Det giver omsætning i byen – vi har stadig to købmænd, bager, slagter og forskellige andre

forretninger. Det havde vi ikke haft, hvis ikke der var kommet folk til byen.

Tilflytterne stiller dog nogle krav. De vil have stier i naturen. De vil have cykelstier og fodgængerovergange. De skulle lære deres børn at færdes i trafikken – bruge den fodgængerovergang der er, og så have lys på cyklerne. Trafikken er farlig her i Ganløse.

Mogens Friis, Slagslunde, landmand:

Da omkørselsvejen nord om Slagslundes gamle bydel skulle etableres, blev det pludseligt bekendt, at sognerådet [Slagslunde-Ganløse sogneråd] havde færdige planer for en større udstykning langs vejen. Jeg kendte intet til planerne i forvejen, og de betød afståelse af jord til 17 grunde fra vor ejendom. Det var ejendommens bedste jord, og der dyrkede vi tidlige kartofler, som omkring 1960 var en væsentlig indtægtskilde for os. Mine protester over for sognerådet hjalp intet, og det omhandlede jordstykke blev overført fra landzone til byzone, hvilket betød, at det blev beskattet, så en rentabel landbrugsdrift ikke var mulig, og vi måtte sælge jordstykket.

Jeg var rystet over udviklingen, både for det der skete for os, men også for de planer man på det tidspunkt så i pressen og hørte politikerne lufte om udstykning og tilflytning til området. En udvikling der radikalt ville ændre det lokalsamfund, som vi holdt af.

En anden ting i den almindelige samfundsudvikling, der ramte os hårdt, var, da man begyndte at importere tidlige italienske kartofler i stor stil. Salg af tidlige kartofler havde indtil da været en væsentlig indtægtskilde for mange, særligt mindre brug. For mit eget vedkommende måtte jeg foruden ejendommen også finde andet arbejde, der kunne give nogle kontanter i hånden.

Imidlertid blev vi jo boende, men jeg havde svært ved at se, hvad fordel vi i Slagslunde kunne have af tilflyttere, og jeg har i dag stadig svært ved at se, hvad udviklingen har givet mig og andre i samme situation.

Gennem en del år har jeg i Slagslunde Borger- og Grundejerforening arbejdet på at fortælle de nye mennesker om det gamle Slagslunde og de muligheder, stedet her rummer, bl.a. da det lykkedes at få udgivet bogen ”Slagslunde, en landsby”. Jeg så gerne, at alle der boede i Slagslunde deltog aktivt i byens liv. Bortset fra en lille aktiv gruppe, har det været svært at komme i kontakt med de mange nye mennesker.

Inden der skete nogen tilflytning her i landsbyen, omkring 1950, var der 33 husstande i Slagslunde, når Bakkegården taltes med til byen, og det var fra disse husstande og den øvrige del af sognet initiativet og kræfterne kom til etablering af det nye forsamlingshus. Mange af de nye mennesker

tror, at alle deres ønsker for og i lokalsamfundet skal komme fra kommunen. De forstår ikke, at alle borgere har medansvar for, hvad der sker.

Jeg driver stadig landbrug – overvejende med fedekvæg – men det er vanskeligt med vore dages forordninger og krav til driften. Og i nærheden af bebyggelse må landbrugsdriften ikke gerne hverken støve, støje, lugte eller give fluer.

Der er ingen husdyr i Slagslunde mere, bortset fra dem jeg har. Ud over kreaturer har jeg også gerne en griseso og et kuld fedesvin, så dagplejemødre med børn, og andre som har lyst, kan komme her og se, høre og lugte, hvordan danske husdyr er. Der er da også næsten hver dag nogen, som lige skal kigge. Vi skulle nemlig have, at der vokser børn op i Slagslunde, som ikke har mulighed for at se en so med smågrise eller prøve at blive slikket af en kalv.

Inge Andersen, Veksø Slagtergård:

Min mand, Jens Erik, og jeg overtog Slagtergården i 1965 efter Jens Eriks forældre, Kristine og Viktor Andersen. Dengang var forretningen en mangesidet virksomhed. Vi købte kreaturer op hos landmændene, og dyrene blev enten sendt til Københavns Kvægtorv eller slagtet her på stedet eller også blev de opfedet for senere slagting. Jens Erik

Inge og Jens Erik Andersen, Veksø, i deres slagterforretning ca. 1965. (2001.134.1)

begyndte desuden at opkøbe smågrise, som blev videresolgt til andre landmænd.

Vi havde imidlertid også almindeligt landbrug med bl.a. store engarealer ved Værebros Å, der kun kunne bruges til græsning, og som var ideelle til fedekvæg. For at få kreaturerne til den rette pris købte Jens Erik og svigerfar, Viktor Andersen, ungdyrene i Jylland i marts-april måned. Der skulle en 50-60 stykker til, som vi måtte have på stald en periode, inden de kunne komme på græs. Her blev de så opfedet og slagtet. De blev afhentet til Kødbyen direkte fra græsmarken.

I vores slagtehus, som svigerfar byggede i 1948, blev der slagtet svin, kreaturer og heste og spædkalve – nyfødte tyrekalve, som der

Kaj Henriksen, Højstedgård, Slagslunde, og slagtermester Jens Erik Andersen under handel med smågrise ca. 1980. Foto: Privateje. (2001.134.1)

enkelte dage godt kunne være en snes stykker af. Kødet blev enten solgt i Kødbyen i København eller i vores egen forretning. En del blev desuden videreforarbejdet i slagtehuset til bl.a. pålæg og derefter solgt i forretningen.

Da Jens Erik og jeg startede i 1965, var der en vældig omsætning i forretningen. Folk havde endnu ikke fået dybfrysere hjemme, så

der skulle stadig hentes friske varer. Om lørdagen var vi 4 til at ekspedere, og alligevel stod folk ofte i kø langt ud af forretningen.

I de sidste år vi havde forretningen, slagtede vi også for folk, der som regel selv kom med dyrene, som kunne være lam, får, svin, kreaturer osv. Senere hentede folk så de slagtede, parterede varer, der blev brugt i egen husholdning og opbevaret i hjemmefryseren. En stor del af disse slagtninger blev tidligere foretaget på ejendommene ved hjælp fra en hjemmeslagter.

Fra selve forretningen solgtes som sagt kød og pålæg, men vi havde ét udsalgssted mere, nemlig slagtervognen. Jens Erik kørte i mange år selv ud med slagtervogn og solgte varer i Stenløse og omegn. En svend kørte i Søsum og Slagslunde. Det var de gamle faste folk i byerne og på marken, der var vores kunder. Tidligere var der mange folk på gårdene, men da vi i 1965 overtog Slagtergården, var der allerede langt færre folk beskæftiget i landbruget, og husstandene derfor mindre.

Jens Erik var glad for at køre med slagtervogn, selv om det ofte blev lange dage. Hos mange var han også ventet med længsel, måske ikke så meget for slagtevarernes skyld, men for den snak og hygge det gav. Flere steder lå der også små opgaver, som ventede på hans besøg, bl.a. måtte han tråde nåle, for

de ældre kunder, når deres øjne ikke længere kunne klare det.

Vi var ikke glade for at se udviklingen i Stenløse – de nye kvarterer, som skød op, og den gamle by, der ændrede sig. De første år kunne vi godt mærke, at de mange nye mennesker herude betød øget omsætning, men så kom supermarkederne, hvor man kunne købe det hele. Og hurtigt blev det sådan, når vi havde slagtet et dyr, at vi ikke kunne nå at sælge det hele. En ko består jo af andet end kød til engelske bøffer. En periode prøvede vi at levere opskrifter med, når folk f.eks. købte oksebryst. Det hjalp lidt, men resultatet blev, at vi måtte bestille kødet hjem fra Kødbyen i halve kroppe eller endnu mindre portioner. Og på den måde kunne vi ikke konkurrere med priserne i supermarkederne.

Salget fra slagtervognen gik også hurtigt tilbage. Tilflytterne var sjældent hjemme om dagen, så Jens Erik kørte kun til de gamle kunder i byerne foruden landejendommene. Dog ændrede situationen sig også på mange landbrug, for adskillige fik lønarbejde, så der efterhånden heller ikke var nogen hjemme på ejendommene om dagen.

Da vi i 1983 skulle have en ny slagtervogn, var de sanitære krav til dens indretning så bekostelige, at vi opgav og lukkede hele forretningen. Vores virksomheds mangesidethed var følsom over for samfundsudvik-

lingen og folks ændrede livsmønstre. Man kunne bruge billedet, at Slagtergården fra gammel tid var som et træ med mange grene, men fra 1945 og frem blev der stadig kappet grene af, og til sidst kunne det ikke klare sig mere.

Vi har hele tiden været imod, at der skulle bosætte sig så mange mennesker herude, og for Veksøs vedkommende forsøgte vi at hindre det længst muligt. Men vi har dog gjort, hvad vi kunne for, at de mennesker, der kom hertil, blev optaget i byens liv og følte sig velkomne i Veksø.

Lise-Lotte Glæsner, kontorassistent, til Stenløse som 8-årig:

Mine forældre flyttede til Stenløse i 1964, da jeg var 8 år. Vi boede i en lejlighed i Valby og syntes, at Stenløse var meget langt ude på landet. Ja, min mor ville ikke flytte så langt ud, med mindre hun fik en bil.

Vi var 5 i familien, idet jeg har to mindre søskende, en søster der dengang var 5 og en bror på ½ år. Vi fik hus på hjørnet af Møebjergvej og Havrevænget. Og på det tidspunkt var Møebjergvej og Havrevænget kun delvis bebygget, mens nok alle husene på Kornvænget var bygget. Ellers var der kun de åbne marker.

Jeg syntes, det var dejligt at komme herud. Der var mange børn på vejene lige omkring.

På vej ud i verden – måske til Afrika. Foto 1971: Kristian Sørensen. (Foto ikke i arkivet)

Det var jo et kobberbryllupskvarter, hvor alle havde børn i omtrent samme alder, og for mig var det noget helt nyt, at vi bare kunne løbe ud på vejen og lege, og at der altid var legekammerater. På vejen hinkede og sjippede vi og spillede bold. Når der kom en bil, rykkede vi lidt til side, men trafikken var ikke nogen fare for os. Vi spillede også mange forskellige slags bold op ad muren. Der var også en anden rigtig god leg. Vi måtte nemlig gerne sætte os ind i mors bil, der stod i garagen - og så kørte vi til Afrika. Det var en leg med mange spændende oplevelser.

Vi havde vore mødre i nærheden, da de næsten alle var hjemmegående. Min mor var hjemme i hele min skoletid. Derefter begyndte hun en uddannelse for til sidst at få udearbejde. Der var ingen af os, der på det tidspunkt gik på fritidshjem. Vi havde jo kammeraterne lige omkring os, og jeg syntes det var herligt.

Haverne var fra starten endnu ikke anlagte, og vi børn kunne løbe igennem bebyggelsen stort set, som det passede os.

Jeg kom ind i forskolens anden klasse hos fru Damgård [forskolen i Stenløse lå mellem Byvej og De gamles Hjem, og den blev nedrevet i forbindelse med rådhusbyggeriet omkring 1971]. Det var noget helt andet at gå i skole herude, end det jeg kendte fra Valby. Det, der gjorde størst indtryk på mig, var nok, at man sagde du til de voksne – også til selve lærerinden. Jeg var vant til at sige De til de voksne. I skolen fik jeg også kammerater, der altid havde hørt til herude. Jeg tror, de syntes, vi tilflyttere, der kom andre steder fra, var interessante. Jeg følte mig i hvert tilfælde på ingen måde udenfor.

Det var en stor omvæltning, da jeg flyttede fra forskolen op på Centralskolen [Sandbjergskolen]. Jeg syntes, det var en forfærdelig stor skole, men vi kom derop samlet hele tredje klasse. Jeg tror, de forskellige bysamfund dannede hver sin klasse. Søsumbørnene

i en klasse og Veksøbørnene i en anden og så os fra Stenløse, men allerede efter to år var der kommet så mange nye børn i Stenløse, at der blev oprettet en ny parallelklasse. Der manglede hele tiden klasselokaler, og jeg husker, at vi en overgang havde klasselokale i sløjdlokalet, og en anden gang havde klassen til huse i lærerlejligheden, som fru Bernt havde boet i.

Både mine forældre og jeg var tilfredse med skolen. Jeg tror slet ikke, vi satte spørgsmålstegn ved, om den var god eller dårlig. Jeg tror, vi opfattede skolen og lærerne som autoriteter, vi ikke satte spørgsmålstegn ved.

Jeg husker også den autoritet, der omgav skoleinspektør Hans Larsen – vi rejste os alle og stod pænt ved siden af pultene, når han kom ind.

Efter skoletid var jeg sammen med kammerater et eller andet sted i byen, og - efterhånden som jeg blev ældre - også kammerater ude på gårdene. Bl.a. kom jeg på Klodgård og Store Damsten, hvor der var frit slag til at gå med i arbejdet. Så jeg har fodret køer og meget andet, hvad der lige var noget for mig. Når man kom hjem hos kammerater var der altid the, marmelademadder og lignende. De fleste mødre var jo hjemme og sørgede for os. Jeg havde en fast komme-hjem-tid, hvis jeg da ikke havde fået lov at sove hos en kamme-

rat. Da vi blev teenagere, sov vi meget hos hinanden.

Desuden gik jeg til håndbold og spejder i KFUK på præstegården. Der var også ungdomsklub på skolen og senere på Carlsbergvej i Linie 2, og på den gamle Stenløse Kro var der en periode diskotek. Det var alt sammen meget pænt og fredsommeligt, men det hele forsvandt - både bygninger og det fredelige da Centeret blev bygget i stedet for landsbyen. Nu må der gå Natteravne i Centeret [et korps af frivillige forældre], for at der ikke skal ske alt for meget galt.

Om vinteren løb vi på ski eller kælkede på nogle af bakkerne i nærheden, og om sommeren når der var høstet, legede vi i halmen på marken her udenfor. Det var accepteret, og det blev der ikke sagt noget til. Pligter havde jeg som barn ikke mange af. Jeg tror jeg var forkælet på det punkt, men min søster og jeg skulle dog skiftes til at vaske op.

Jeg tog realeksamen på Centralskolen i 1973. Så arbejdede jeg i menighedsbørnehaven i et år, hvorefter jeg kom på handelsskole.

Alle de nye beboere havde fælles problemer og fælles glæder med naboerne, som de havde meget sammen med. Efterhånden kom der også folk i kvarterene vestligt i byen, i pipkvarterene [veje med fuglenavne], som vi sagde, og her havde mine forældre flere be-

**Førende i
parfumeri
og
legetøj**

— *Fatol* —

-GANLØSE-2760 MÅLØV-
Telf. (03) 18 30 89

Herrefrisør
moderne klipning

Steen
i Stenløse

Byvej 52. Stenløse.
Tlf. 17 14 03

**DEN RIGTIGE
SLAGTER**

MED DE GODE IDEER
til hverdag og fest !

Th. Pallesen

SLAGTER OG VIKTUALIE
BYVEJ 37 - STENLØSE

telefon 1700 20

**STENLILLEVEJENS
ISMEJERI**

HANSEN
&
NIELSEN

170489

STENLILLEVEJ 19

ALT SNEDKER-
OG TØMRERARBEJDE

**Vinduesruder
isættes**

INDHENT TILBUD

**MÅLØVVEJENS
MASKINSNEDKERI**

ERIK LARSEN - snedkermester
Telf. (03) 18 33 02

Reklamer fra Stenløse Bladet nr. 6, 1972.

Billedet på næste side:

Lufffoto fra Ganløse øst set mod syd 1977.

Til højre i billedet (lodret) ses Hvidehøjvej med stamvejene: Langkær, Langtoften, Abildtoften og øverst i begyndelsen Måløvvej med Ganløseparken. Allerøverst ses industrikvarteret Toppevad. Fotograf ukendt. (2001.132.1)

kendte, ligesom også jeg fik kammerater der. Mine forældre havde ikke så meget kontakt med de oprindelige stenløserne, der ikke var så lette at komme i kontakt med, måske fordi stenløserne havde deres faste bekendte, som de plejede omgang med.

Gerda Madsen, konsulent, tidlig tilflytter til Stenløse:

Vi flyttede til Stenløse i 1961, og nogle år efter prøvede vi sammen med pastor Toftager at få gang i en studiekreds. Der kom imidlertid så mange, at der blev flere små grupper, som fortsatte nogle år. Flere af os unge fra nabolaget, der var med i studiekredsene, talte om, at vi gerne ville være med i noget af det, der foregik herude. Da der så, jeg tror i 1965, skulle være valg til menighedsrådet, stillede vi op med en liste med flere af tilflytterne, så der blev kampvalg. Der kom også 4 fra listen ind. Jeg kom ind som suppleant, men blev hurtigt inddraget, da en af de andre rejste.

Det var meget specielt at komme i menighedsrådet. For det første var vi meget unge, og for det andet kom vi udefra. Jeg tror nok, det forskrækkede formanden og de andre noget, at vi pludselig sad 4 tilflyttere i deres menighedsråd. Den ene blev kasserer, hvilket han i øvrigt var meget kompetent til, men vi var jo de unge.

Jeg husker, at der blev afholdt en sommer-

basar i præstegården med tombola og boder, hvor vi i menighedsrådet blev fordelt. ”Fru Madsen kan tage fiskedammen”. Jeg var den yngste og gjaldt ikke sådan rigtigt, men jeg kunne altså tage fiskedammen.

En anden gang blev der foræret et modelskib til at hænge op i kirken. Det var lavet af en fisker, og det var gråt og sort og skulle males. Vi pippede lidt og syntes, at det skulle males som det oprindelige skib havde været. ”Ja, det er også rigtigt,” blev der svaret, ”men det bliver malet gråt og sort.” Og sådan blev det. Vi var hverken forsagte eller stille, men sådan var dét. Det var svært at ændre tingene.

Vi var engang til en fest med dans på kroen, vist arrangeret af byens gamle Borger- og Grundejerforening. Her var det meget tydeligt, at vi kom udefra, og vi blev meget iagttaget. Vi var da også helt anderledes klædt end de andre. Ved den lejlighed blev der arrangeret en kædedans eller familiedans, så vi kom også til at røre ved hinanden. Men ellers holdt vi tilflyttere os helt for os selv, hvad vi da også havde på fornemmelsen, vi skulle.

Næsten alle mødre gik hjemme, så børnepasning var ikke noget problem. Der var også noget privat dagpleje, hvor man passede børn for hinanden. Jeg havde imidlertid fået arbejde, og da børnehaven på Ellehøj blev etableret, talte vi om, at det ville være godt for vores ældste dreng at komme i børnehave. Der-

for gik jeg derned for at melde ham til. Det blev imidlertid opfattet som om, der var noget i vejen med ham. Der måtte være et eller andet særligt med ham, siden vi ville have ham i børnehave.

Som Bent, min mand, siger, så taler de oprindelige stenlødere anderledes end vi gør. De taler mere konkret om ting og begivenheder, vi taler selv mere abstrakt. Men så taler de til gengæld meget mere indforstået, så det kan være svært at følge med, når man ikke kender deres familie, venner osv.

Det hjalp os meget i starten, at vi havde nogle venner, der havde boet i Stenløse nogle år, inden vi kom herud. De introducerede os bl.a. til forskellige lokale mennesker. Det var lidt særligt de første år, men jeg er fra Samsø, så jeg kendte til spillereglerne på landet og lod mig ikke gå på.

Gitte Broksø, souschef, tidlig tilflytter til Stenløse:

Vi købte huset i 1962 af muremesterbrødrene Jensen, der havde bygget husene ved Bygvænget. Huset her var det sidste, og det kom måske derfor til at se lidt anderledes ud end de andre. De to muremestre var de første lokale folk, vi talte med, ellers var det som at være fremmedarbejder at komme hertil.

Vi havde været 2 år på Grønland og tjent lidt penge, så vi kunne købe huset her. Da vi

Korskær, Ganløse 1971.

Nybyggerkvartererne var også kvartererne med de mange barnevogne. Foto: Kristian Sørensen. (Foto ikke i arkivet)

var på Grønland, var jeg inde i mange grønlandske hjem, men jeg har aldrig her været inden for døren hos nogen af de oprindelige stenlødere. Jeg har da heller ikke selv gjort noget for at komme i kontakt med folk. Først var jeg optaget af familie og børn, og siden har jeg haft travlt med at lave teater og musik.

Jeg var 24 år, da vi flyttede herud. Vi kom fra København, bortset fra de 2 år på Grøn-

land, og jeg kunne godt lide at klæde mig lidt smart. På det tidspunkt var det moderne med grønne, røde og blå nylonstrømper, og det blev der f.eks. skævet lidt efter. Man var herude meget konservativt klædt – både mænd og kvinder. De var alle sammen sådan nogle pæne mennesker. De var søde nok, uha da, men de havde deres og vi havde vores. Om søndagen gik vi i det gamle joggingtøj, mens stenløserne kom i deres fine tøj til bageren eller kirken eller, hvor de nu skulle hen.

Der var ingen tøjforretninger i Stenløse. Skulle man have noget, skulle man til Balle-rup eller Frederikssund. Det var så med tog og med børn i klapvogn. Ja, der var dog manufakturforretningen i Stenløse, hvor man bl.a. kunne købe lynlåse, hvis de altså skulle være 20 eller 30 cm og grå. De havde kun et meget begrænset udvalg. Det var da heller ikke, fordi der var råd til meget tøj. Pengene var meget små til at begynde med, og vi havde ikke bil, telefon eller vaskemaskine.

Jeg gik hjemme de første år, og jeg fødte hjemme i 1963, som vi vist alle gjorde ved fru Køniges hjælp. Hun boede i Ølstykke, hvor hun havde konsultation. Hun havde et ternet forklæde på og i hjørnet af konsultationen stod en udstoppet stork. På det tidspunkt var vi gravide næsten alle sammen, så hun sagde: ”Ved I hvad piger, jeg tager bilen og kommer til Stenløse. Så tager jeg hele striben

ellers skal I jo alle sammen drage herover.” Der var travlt for jordemoderen i de tider.

Ved fødselen havde hun sine ting stående på strygebrættet og sad selv og læste BT og røg stor cigar, mens jeg fødte. Hun var dygtig, og hun var herlig, men speciel.

Efter fødselen kom så hjemmesygeplejersken, gamle Søster Mette, der var diakonisse. Hun var en bestemt dame. ”Ja, barnet skal jo vaskes,” og så blev den lille ellers vasket, skal jeg love for.

Der er i øvrigt en helt anden ting, jeg har lagt mærke til. Jeg interesserer mig for dialekter, og mellem os tilflyttere var der mange forskellige: jysk, sønderjysk, fynsk, københavnsk osv. Den gamle garde herude, de talte sjællandsk med de karakteristiske stød i udtalen. Man hører det ikke så meget mere – desværre – men engang imellem kan jeg stadig høre en rigtig sjællænder. Det er dejligt.

Det har været spændende år, og der er sket meget, men jeg har levet som tilflytter her i alle årene. Vi nyankomne havde meget at gøre med naboerne, men når familien skulle passes foruden arbejdet, så var der ikke kræfter til også at deltage i lokalsamfundets øvrige liv. Det er først nu, hvor der ikke længere er et fast arbejde, som skal passes, at jeg begynder at blande mig i det lokale.

Efterskrift

De mange tilflyttere, der kom til Stenløse Kommune, var ikke en ensartet gruppe mennesker. Ca. to tredjedel af tilflytterne kom fra Københavnsområdet. Imidlertid var København blot en mellemstation for de fleste, idet lagt hovedparten er opvokset i provinsen. Muligvis har hovedstaden skullet prøves, og for mange har den sikkert også været uddannelsesstedet. Den sidste tredjedel af tilflytterne kom direkte til Stenløse Kommune fra mange forskellige steder i landet, enkelte fra udlandet.

En af de væsentlige forudsætninger for den udvikling, denne lille bog handler om, er bilen. Efterhånden som privatbilen blev mere og mere almindelig, blev det muligt at bosætte sig uden for storbyerne og langt fra arbejdspladserne. Bilen muliggjorde parcelhusbyerne på landet. Parcelhusbyerne uden arbejdspladser og uden forretninger var et fænomen, man ikke tidligere havde set. Med bil betød afstanden til forretning (supermarked), skole, børnehave osv. ikke så meget mere.

Imidlertid havde ikke alle familier bil, da de flyttede til deres parcelhus, og mange klarede de første år med bus eller tog. Som regel blev der startet på cykel for at nå den nærmeste busholdeplads eller station, hvor der var

langt mellem afgangene. Efterhånden fik de fleste en bil og for nogles vedkommende endda to, så mand og kone kunne drage af sted til hver sit arbejde.

Tidligere var de fleste mennesker mere bofaste end i dag. Mange boede, hvor de var født, og ofte fortsatte de det erhverv, forældrene havde. I dag følger kun meget få den tradition, og de fleste bosætter sig i andre byer, end den de er vokset op i. Det er heller ikke ualmindeligt, at man skifter bolig og bosted flere gange i sit voksne liv. Derfor skelnes der heller ikke længere på samme måde mellem, hvem der er tilflyttere, og hvem der ikke er det. Og de mennesker der kom hertil for 20, 30 eller 40 år siden opfatter sig selvsagt som knyttet til stedet og egnen og ønsker at blive boende her, hvilket spørgeskemabesvarelserne da også tydeligt fortæller.

I øvrigt er de oprindelige stenløserne – dem der er født og opvokset i Stenløse Kommune – en uddøende race. De der boede i Stenløse Kommune før den store tilflytning omkring 1960, er ved at være gamle, og deres børn er for langt de flestes vedkommende flyttet andre steder hen. Det vil sige, at de så er blevet tilflyttere andre steder. Derfor er situationen

en anden i dag. Vi er mere indstillet på at flytte og på at se nye mennesker.

For landbruget på egnen er der også sket drastiske ændringer. Det var tidligere det bærende erhverv på egnen og de fleste steder der, hvor traditionen blev holdt i hævd. I dag er næsten alle ejendomme overtaget af folk med anden baggrund end landbrug, og landbruget er ikke længere det, der giver brød på bordet for familien.

I 1960–70'erne var tilflytningen et kultursammenstød, der rystede de små bondesamfund. De nye mennesker gjorde sig bl.a. gældende i kommunalpolitik og foreninger m.m., og pludselig udgjorde de flertallet og blev dermed toneangivende. Det kom bag på mange herboende. Som de sagde: ”Sådan plejer vi at ordne tingene” eller ”Sådan har vi altid gjort”, men det gjaldt ikke mere. Med tilflytningen fik lokalsamfundene imidlertid en vældig saltvandsindsprøjtning, dels i form af flere mennesker – flere hænder til at løfte og flere skattekroner – dels var det for en stor del folk med en anden baggrund – erfaringer fra andre bysamfund og sociale lag samt ofte folk med en længere uddannelse.

I Stenløse Kommune kom der bl.a. flere foreninger f.eks. Farum Naturparks Venner, Foreningen Norden, Forældreforeninger, Ganløse Badmintonklub, Ganløse Svømmeklub, Historisk Forening, Lions Club, Musik-

gruppen ”Medaljens bagside”, Musikarena, Musikskoleforening, Stenløse Badmintonklub, Stenløse Forbrugergruppe og Ungdomsklubber m.m.

Længere skolegang med realskole og senere også med gymnasium blev en naturlig følge af tilflytningens påvirkning.

I forbindelse med skolernes udvidelse i slutningen af 1960'erne blev der bygget idræts- og badmintonhaller, noget der var nyt herude. Fra gammel tid var det kroernes sale, der benyttedes til gymnastik, dans osv. Med centralskolernes etablering i slutningen af 1930'erne, kom imidlertid de første gymnastiksale, som efter nutidens målestok ikke var ret store.

Man skal dog ikke tro, at det først var, da de nye beboere pressede på, der skete almene forbedringer. I årene 1952-55 blev f.eks. idrætspladsen ved Frederikssundsvej etableret ved frivillig, ulønnet indsats. Det er der, hvor Damgårdsparken ligger i dag. Initiativet blev taget og arbejdet udført af lokale folk. Man forventede ikke, at noget kom af sig selv – man måtte selv tage affære. På samme måde blev som nævnt Slagslunde nuværende forsamlingshus rejst. Tilflytterne derimod stillede større krav til lokalsamfundet og forventede en kommunal indsats.

Når man i dag sidder og ser tilbage på tilflytningen til Stenløse Kommune i årene om-

Stenløse fodbold- og idrætsplads set fra Frederikssundsvej mod sydvest 1967.

Pladsen blev anlagt i årene 1952-55 ved frivillig og ulønnet arbejdsindsats. Arealet købte kommunen fra Damgården for 38.000 kr., der bl.a. blev finansieret ved frivillige bidrag fra borgerne. Også et klubhus til omklædning, badning og toilet samt en salonskydebane blev opført på pladsen ligeledes ved frivillig arbejdsindsats.

Bagest i billedet ses midtfor etageejendommen ved Damgårdsvej og til højre herfor De gamles Hjem. Derefter ses bebyggelsen mellem Damgårdsvej og Stenløse Å.

I begyndelsen af 1980-erne blev den første del af plejehjemmet Damgårdsparken opført på en del af sportspladsen, og sportsaktiviteterne blev efterhånden flyttet til det nuværende stadion. Foto: Hans Otte. (2002.113.1)

kring 1970, så kan det undre, at det gik så godt, som det gjorde. Med en vækst på næsten 1.000 indbyggere om året var det ikke mærkeligt, at der manglede børneinstitutioner og skoler, men når man læser spørgeskemaernes besvarelser til Historisk Forening, bliver der nok gjort opmærksom på mangler, men besvarelserne giver ikke udtryk for nogen overvældende stor utilfredshed. Man var glad for naturen og de frie omgivelser – man var glad for det nye hus og gode naboer. I det hele var man mere opmærksom på de positive sider og tog problemerne i stiv arm. Alle var også næsten i samme båd, og det gik jo da fremad.

Børnepasningsproblemerne var heller ikke så altafgørende, idet mange husmødre var hjemmegående og selv passede familiens børn.

Der herskede en stor optimisme i samfundet på den tid, og vi glædede os alle over hver lille forbedring i hverdagen. Vi kom alle i 1960–70'erne fra et nøjsomt samfund. Mange havde været børn under krigen og var vænnet til, at goderne var begrænsede. F.eks. var vi glade for centralvarme, selv om der skulle fyres med koks i kedlen. Vi var glade for de første vaskemaskiner, selv om vi i dag kan opfatte dem som primitive.

Det har været interessant at gennemgå de besvarede spørgeskemaer, og det har i 2001

været spændende at besøge og tale med de forskellige mennesker – vore meddelere – om deres oplevelser i forbindelse med tilflytningen, og de ændringer der skete både for den enkelte såvel som for det lokale samfund. Beretningerne viser tydeligt, hvordan ganske små ændringer i f.eks. spisevaner, indkøbsmønster eller brug af ny teknik kan betyde, at forretninger må lukke eller gamle erhverv forsvinder. Det er forhold, man ikke kan overskue i øjeblikket, men som i tilbageblikket sætter sine tydelige spor.

Bebyggelsen ved Fuglesøvej og Rosenlundvej set fra Søsumvej ved Spangehus 1971.

Stenløse by, der oprindeligt lå i dalen ved Stenløse Å, voksede i de hektiske år omkring 1960-70 længere ud fra den gamle bykerne og nåede, som det ses her, over bakkekammen mod nordøst.

På billedet ses stadig det gamle hegn langs vejen, ligesom cykelstien endnu ikke er anlagt. Efterhånden som biltrafikken steg både i antal biler

og i hastighed, blev det farligere og farligere for cyklister.

Søsumbørnene, der skulle til Sandbjergskolen, var meget udsatte, hvorfor det blev her blev lavet en cykelsti helt adskilt fra vejen. Det blev den første kommunale trafiksti.

I dag er vejen over dæmningen sikret med autoværn. Foto: Hans Otte. (1970.220.1)